

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra společenských věd

Bakalářská práce

K historii Základní školy Lukavec

Vypracovala: Michaela Buřičová
Vedoucí práce: PhDr. Helena Pavličíková, CSc.

České Budějovice 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

Podpis studenta:

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat své vedoucí práce PhDr. Heleně Pavličíkové, CSc. za cenné rady, připomínky a odbornou pomoc.

Dále bych chtěla poděkovat zaměstnancům Okresního archivu v Pelhřimově, jmenovitě paní magistře Martině Pekařové a panu magistrovi Jakubovi Marečkovi za poskytnutí archivních materiálů a cenných informací k tématu této bakalářské práce. Za fotografie ze soukromého archivu děkuji panu magistrovi Jaroslavovi Kubovi. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat mé rodině, konkrétně pak prarodičům, za pomoc při objasňování vybraných historických momentů.

Anotace

Bakalářská práce s názvem *K historii Základní školy Lukavec* se zabývá základními etapami existence Základní školy v Lukavci. První část bakalářské práce pojednává o dějinách obce Lukavec, o historii školství na našem území a o stavu lukaveckého školství ve svých počátcích až do konce 19. století. Druhá část práce pojednává o proměnách lukaveckého školství od počátku 20. století do současnosti. Bakalářská práce zachycuje v souvislé časové řadě historii Základní školy v Lukavci od druhé poloviny 17. století do současnosti.

Klíčová slova

Lukavec, základní škola, historie, školství, vývoj

Annotation

The Bachelor's thesis titled *On the history of Lukavec Primary School* deals with basic stages of the Lukavec Primary School. The first part of the bachelor's thesis discusses the history of the village Lukavec, the history of education in our country and the state of education in Lukavec since its beginnings until the end of the 19th century. The second part of the bachelor's thesis reviews the changes in Lukavec education from the beginning of the 20th century to the present. The Bachelor's thesis captures the history of the Lukavec Primary School from the second half of the 17th century to the present in a continuous time series.

Key words

Lukavec, primary school, history, education, development

Obsah

Úvod	6
1. Z dějin obce	8
1.1 Jméno obce.....	8
1.2. Z historie obce.....	9
1.3 Významné osobnosti	10
1.3.1 Zdeněk II. Lukavecký z Lukavce	10
1.3.2 Antonín Sova	11
2. Školství.....	11
2.1 Historie školství na našem území.....	11
2.2. Počátky školství v Lukavci	13
3. Lukavecká škola v 19. století	14
3.1. Postava učitele Jana Sovy v souvislosti s lukaveckým školstvím.....	14
3.2. Žactvo.....	15
4. Lukavecká škola ve 20. století.....	16
4.1. Učitelstvo na počátku 20. století	17
4.2. Stav lukaveckého školství od počátku 20. století do první světové války	17
4.3. Lukavecká škola za první světové války	19
4.4. Proměny lukaveckého školství po první světové válce.....	22
4.4.1 Stavba nové školní budovy	24
4.5. Lukavecká škola za druhé světové války	24
4.5.1 Historický kontext	24
4.5.2 Lukavecká škola v období Protektorátu Čechy a Morava.....	25
4.6. Proměny lukaveckého školství po druhé světové válce	27
4.7. Polistopadové školství v Lukavci.....	30
5. Specifika spojená s výstavbou a rozvojem Základní školy Lukavec.....	31
5.1. Stavba moderní školní budovy	31
5.2. Demolice historické školní budovy.....	32
6. Současné výzvy do budoucna, perspektivy základního školství v malé obci.....	32
Závěr	36
Seznam literatury.....	38
Seznam obrázků.....	41

Úvod

Ve své bakalářské práci se pokusím zmapovat historii lukaveckého školství, konkrétně historii Základní školy Lukavec. Uvedenou základní školu jsem si vybrala proto, že se jedná o školu v obci, ve které bydlím, a velice mě zajímá její historie. Tuto školu jsem navštěvovala já sama, navštěvovali ji moji rodiče i prarodiče a rovněž se jedná o školu, na které bych chtěla v budoucnu působit jako učitelka českého jazyka a výchovy k občanství.

Cílem práce je představit vývoj lukaveckého školství v jednotlivých etapách svého vývoje a pokusit se jednotlivé události zařadit do historických souvislostí. Zároveň bych byla ráda, aby tato práce sloužila všem, kteří se o historii našeho městečka zajímají a aby jim přinesla nové poznatky.

Práce přibližuje vývoj školství od druhé poloviny 17. století do současnosti.

Úvodní kapitola je věnována převážně dějinám obce samotné. Jsou zde představeny různé varianty jména obce a jejich etymologie. Rovněž jsou zmíněny významné osobnosti, které k Lukavci neodmyslitelně patří a mezi něž se řadí například i básník Antonín Sova.

Druhá kapitola pojednává o historii školství na našem území a o stavu lukaveckého školství ve svých počátcích. Za pomoci archivních dokumentů retrospektivně přináší svědectví o první farní škole v Lukavci a o prvních učitelích působících v této obci.

Lukaveckým školstvím v 19. stoletím se zabývá třetí kapitola. Přináší poznatky o postavení učitelstva a o stavu první školní budovy. Kapitola je věnována především postavě a významu Jana Sovy, místního učitele, pozdějšího ředitele, a především otce básníka Antonína Sovy. V kapitole je prezentován i stav žactva v 19. století.

Následující kapitola přináší podrobný obraz místního školství ve 20. století. Jedná se o nejrozsáhlejší kapitolu této práce, která seznamuje čtenáře s platovými poměry českého učitelstva na počátku 20. století, s předválečným stavem lukaveckého školství, vznikem tzv. polévkových ústavů, významem postavy Františka Ferdinanda d'Este ve spojitosti s lukaveckým obyvatelstvem a následně na to se situací v lukavecké škole po vypuknutí první světové války. V kapitole jsou prezentovány autentické výpovědi, které zůstaly dochovány v archivních pramenech, stav poválečného školství, zřizování

nového typu škol, nové platové poměry učitelů a zavádění nové školské legislativy. Speciální pozornost je věnována výstavbě nové školní budovy. Další podkapitoly jsou věnovány lukaveckému školství během druhé světové války a bezprostředně po jejím skončení. Zmiňovány jsou i osudy lukaveckých žáků židovského vyznání a popsány hrůzy spáchané vojenskými oddíly ubytovanými v místní škole. V neposlední řadě rovněž osvobození Rudou armádou a následné změny ve školství po Vítězném únoru v roce 1948. Závěrečná podkapitola se zabývá polistopadovými událostmi a následným rozmachem kvality školství v Lukavci.

Pátá kapitola pojednává o specifikách spojených s výstavbou a rozvojem Základní školy Lukavec, stavbou nového komplexu školních budov a následnou demolicí původní historické školní budovy, která rozdělila lukavecké obyvatelstvo do dvou táborů.

Poslední kapitola, věnující se současným výzvám do budoucna a perspektivám základního školství v malé obci, přináší obraz současného stavu školství v Lukavci a přehled vizí, které by v budoucnu přispěly ke zkvalitnění výuky.

Při zpracování bakalářské práce jsem vycházela převážně z archivních dokumentů. Pracovala jsem s kronikami městečka Lukavec a se starými školními kronikami. Dále jsem využila informací z knihy Lukavec v proměnách století, která byla vydána k příležitosti 650. výročí první zmínky o městečku Lukavec. Text jsem doplnila i o sérii dochovaných fotografií, které jsou přiloženy v přílohách.

K naplnění cílů bakalářské práce jsem se opírala zejména o heuristickou metodu, dále o metodu komparativní analýzy a o rozhovory s pamětníky.

1. Z dějin obce

1.1 Jméno obce

Městys Lukavec se nachází v okrese Pelhřimov v Kraji Vysočina. Leží ve vysoké poloze – 579 metrů nad mořem v severní části Křemešnické vrchoviny, nedaleko vrcholu Strážště. K Lukavci se řadí 3 místní části – Bezděkov, Týmova Ves a Velká Ves. Žije zde kolem tisíce obyvatel, kteří mají k dispozici veškerou občanskou vybavenost.¹ Městys je známý díky básníkovi Antonínu Sovovi, který zde prožil své dětství a mládí.

V nejstarších písemných zmínkách o Lukavci se setkáváme s pojmenováním Brankovice. Tento název byl utvořen od vlastního jména Branek, které označovalo původně ves lidí Brankových. V monografii, která byla vydána k 650. výročí první zmínky o Lukavci, se uvádí, že tento název mohl označovat sídliště vznikající v nejstarší fázi osídlení.² Tato hypotéza je ovšem založena pouze na archeologických nálezech, které se netýkají přímo Lukavce, nýbrž celé oblasti dnešního pelhřimovského okresu. Martínek rovněž uvádí, že o souvislejším osídlení lze mluvit až v době středověké kolonizace. První písemná zmínka o Lukavci jako takovém pochází až z poloviny 14. století.³

Etymologie vysvětluje název Lukavec jako odvozeninu od přídavného jména lukavý. V tomto případě by se mohlo jednat spíše o lukavý potok (potok tekoucí lukami). Lze tedy říci, že tento název popisuje charakteristický rys místa. Od druhé poloviny 14. století jsou oba názvy – Lukavec a Brankovice, uváděny jako synonyma. V dokumentech se setkáváme převážně s pojmy Lucawecz nebo Brancouicz. Má se za to, že se původně jednalo o 2 sousední lokality, jejichž vztah byl natolik úzký, že došlo ke sjednocení. Načež původní označení Brankovice zaniklo a začalo se používat pouze označení Lukavec.⁴ V historických mapách se setkáváme rovněž s variantou slova Lukawetz (viz obrázek č. 1).

¹ Městys Lukavec [online]. Lukavec: Webhouse, 2010 [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: <https://www.lukavec.cz/>

² MARTÍNEK, Zdeněk et al. Lukavec v proměnách století. s. 14

³ Tamtéž. s. 9

⁴ Tamtéž s. 14

1.2. Z historie obce

Ve druhé polovině 14. století se objevují první písemné záznamy o Lukavci. Historie Lukavce však sahá již do 13. století, kdy vzniká v důsledku středověké kolonizace vesnice zvaná Brankovice. Velký vliv na rozvoj tehdejšího Lukavce měl rytířský rod Lukaveckých z Lukavce. Ti podstatným způsobem ovlivňovali osudy městečka po tři staletí. Největšího rozmachu nabylo lukavecké panství však až v roce 1578, za vlády Štilfrýda Lukaveckého, který ve své době vlastnil celé městečko a několik dalších okolních vesnic. Za vlády krále Jiřího z Poděbrad se stává Lukavec jedním z prvních městeček v regionu, které získalo povolení ke konání trhů. Později, za vlády císaře Rudolfa II., se počet konaných trhů zvyšuje, a Lukavec se tak stává centrem dění.⁵

Během třicetileté války dochází ke konfiskaci lukaveckého panství a dosavadní rozvoj tehdejšího městečka stagnuje. Na jaře roku 1645 proběhla nedaleko Lukavce jedna z nejkrutějších bitev třicetileté války – bitva u Jankova. Stejně jako ostatním vesnicím v okolí Jankova, i Lukavci hrozilo vypálení, pokud by lukavečtí obyvatelé neuposlechli výzvu velitele švédské posádky a nedopravili do Jihlavy zásoby potravin. Tehdejší obyvatelé výzvu uposlechli a k vypálení městečka nedošlo.⁶ Lukavec se po válce potýkal s velkou bídou, ze které se podařilo vymanit až ve druhé polovině 18. století. Současně v této době začíná být Lukavec označován jako městys nebo trhové městečko (Marktflecken).⁷

Dalším důležitým milníkem v dějinách obce bylo zrušení poddanství. V Lukavci se shromáždila již v roce 1847 skupina rolníků, v čele s tehdejším kronikářem Josefem Zamrzlou, která aktivně vystupovala proti robotě. Vyzývali občany, aby na robotu nechodili či aby práci odváděli nepořádně. Občané pak předkládali stížnosti a žádosti vysoce postaveným úřadům. Zrušení poddanství v roce 1848 bylo tak pro lukavecké občany dovršením jejich snah.⁸

Prosperitu městečka zastavil obrovský požár roku 1865, který zpustošil velkou část obce. Shořelo více jak 58 stavení a kostel. Po několik let byla v obci velká nouze.

⁵ MARTÍNEK, Zdeněk et al. Lukavec v proměnách století. s. 33-44

⁶ Tamtéž. s. 67-72

⁷ Tamtéž. s. 90

⁸ Tamtéž. s. 172-174

Až v 70. letech 19. století začal Lukavec znovu prosperovat. Byly zakládány spolky, například takzvaná Čtenářská beseda pro vzdělání lidu a pospolitou zábavu.⁹

V průběhu 20. století se Lukavec potýká s důsledky dvou světových válek, a to s hladem a chudobou. Druhá světová válka měla na Lukavec ještě větší dopad než ta první. Dochází k deportaci lukaveckých židů do koncentračního tábora Terezín a vyhlazovacích táborů Osvětim a Březinka. Hrůzy války přežili pouze 2 z 16 deportovaných židů. V lukavecké škole byl během války ubytován oddíl německé armády. Někteří z lukaveckých obyvatel se shromáždili do partyzánského oddílu s názvem Táborité VIII. Lukavec osvobodila v květnu 1945 Rudá armáda.¹⁰

Po válce dochází k dalšímu rozvoji městečka. Vznikají družstva – dřevozpracující a zemědělské. Rozvíjí se kulturní sféra života (nový kulturní dům, biograf), rozšiřuje se dopravní spojení mezi městy, začíná výstavba nových domů a celkově se zvyšuje kvalita životní úrovně.¹¹

V současné době je Lukavec městysem s bohatým kulturním a spolkovým životem a také městysem, který se neustále modernizuje a rozvíjí. V posledních letech došlo k velké rekonstrukci kulturního domu a k vybudování obchvatu.

1.3 Významné osobnosti

1.3.1 Zdeněk II. Lukavecký z Lukavce

Zdeněk Lukavecký z Lukavce se narodil na přelomu 14. a 15. století, kolem roku 1400. Dospíval v době, kdy se schylovalo k husitské revoluci. Zdeněk Lukavecký se jakožto mladý muž nespokojil pouze s účastí na lokálních událostech, ale zamířil do centra politiky. Stal se jedním ze šlechticů, kteří se pohybovali v blízkosti Jana Žižky a v dobových dokumentech je dokonce uváděn mezi předními spojenci Žižkova východočeského bratrstva. I v pozdějších letech udržoval dobré vztahy se šlechtou. Kolem roku 1454 mu král Ladislav Pohrobek daroval za věrné služby několik statků a v roce 1458 udělil Jiří z Poděbrad Lukavci první známé tržní privilegium. Obecně se má za to, že se tak stalo díky jeho přímlově.¹²

⁹ Státní okresní archiv Pelhřimov, fond Archiv městečka Lukavec, kronika z let 1836–1967

¹⁰ MARTÍNEK, Zdeněk et al. Lukavec v proměnách století. s. 178-194

¹¹ Tamtéž. s. 195-203

¹² Tamtéž. s. 33-35

1.3.2 Antonín Sova

Nejvýznamnější osobnost, která je s Lukavcem spojena, je jednoznačně básník Antonín Sova. Narodil se 26. února 1864 v nedalekém Pacově. O dva roky později se celá jeho rodina stěhuje do Lukavce, kde jeho otec – Jan Sova, získává lépe placené místo učitele (později se stává dokonce ředitelem lukavecké školy). Rodina bydlela v zámeckém altánku, kterému se přezdívá Hříbek, a to proto, že svým tvarem připomíná houbu (viz obrázek č. 2). Pro básníka byla dětská léta strávená v Lukavci velmi podstatná. Místní příroda se stala hlavním tématem jeho literárních děl. Antonín Sova absolvoval svá první školní léta v místní lukavecké škole, avšak díky svému nadání odešel studovat na gymnázium. V roce 1878 mu zemřela matka, se kterou měl velmi blízký vztah a Sova se vrátil zpátky do Lukavce. V Lukavci dochází ke shledání se sestrami Jaroslava Vrchlického – Janou a Emou Frídovými. Starší sestra Jana přichází do Lukavce jako pomocná učitelka. Po gymnáziu začal studovat práva v Praze a již v té době začíná psát svou vlastní tvorbu. Zakládá spolek Máj, stává se členem Umělecké besedy a seznamuje se se svým celoživotním přítelem Františkem Xaverem Šaldou. V roce 1895 podepisuje Manifest české moderny a rok později začínají vycházet jeho nejznámější díla, sbírky Realistické sloky, Květy intimních nálad a Z mého kraje. Ve svých 36 letech se oženil s Marií Kovaříkovou, se kterou se rozhodl strávit nějaký čas ve své domovině – v lukaveckém Hříbku. Manželům se narodil syn Jan, avšak i přesto se manželství po pěti letech rozpadlo. Po rozvodu Antonín Sova onemocněl syfilidou a zůstal upoután na invalidním vozíku. Poslední prázdniny prožil v Lukavci u místního učitele Eduarda Křišťůfka. Zemřel 16. srpna 1928 ve věku 64 let ve svém rodném Pacově.¹³ Z tohoto posledního pobytu v Lukavci zůstal dochován zápis v obecní kronice, ve kterém přejí místním obyvatelům rozvoj v oblasti dopravy, kulury a školství.

2. Školství

2.1 Historie školství na našem území

Počátky vzdělanosti v českých zemích datujeme již do 9. století na území Velké Moravy. Pronikání vzdělanosti souvisí s příchodem slovanských věrozvěstů Konstantina a Metoděje a s rozmachem křesťanské víry. Tito věrozvěstové se zasloužili o vytvoření nového slovanského písma – hlaholice.¹⁴ Konstantin přeložil bibli a další

¹³ RAŠ, Jakub. Život Antonína Sovy. Antonín Sova [online]. Pacov: Městské muzeum Antonína Sovy, 2014 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: <http://www.antoninsova.cz/zivot/>

¹⁴ ČORNEJOVÁ, Ivana et al. Velké dějiny zemí Koruny české. Školství a vzdělanost. s. 7

náboženské knihy do nového písma a díky nové abecedě došlo k šíření vzdělanosti mezi Slovy a k zakládání prvních škol s výukou staroslověnštiny. V těchto dobách však nelze mluvit o velkém rozmachu školství. Až do počátku novověku se dostávalo vzdělání pouze malé sortě lidí. Zpravidla šlechtě a kněžím. Prostí lidé se v dobách středověku mohli účastnit mší, na kterých docházelo k poučení od duchovenstva.¹⁵

Důležitým mezníkem v historii vzdělávání na našem území je položení základů moderní pedagogiky Janem Amosem Komenským. Považoval za důležité, aby bylo vzdělání záležitostí všech. V rámci této snahy sepsal několik významných děl, díky kterým došlo ke změně chápání smyslu vzdělávání a k novému uspořádání školského systému. Somr píše ve své knize Dějiny školství a pedagogiky o jeho nejvýznamnějším spise Didaktika: „*Je to v dějinách pedagogiky první (česky psané) systematické dílo o výchově a vzdělávání, zahrnující úplnou soustavu pedagogických pojmů i všeobecných didaktických zásad, odvozených z přírody s pomocí zcela originální synkritické (srovnávací) metody.*“¹⁶

Velmi významnou postavou v dějinách školství byla habsburská panovnice Marie Terezie. Během svého panování vydala mnoho reforem, jejichž cílem bylo zvýšení blaha obyvatel monarchie. Kasper v Dějinách pedagogiky píše: „*Panovnice se významněji zajímala o stav školství v monarchii (...), neboť jí byla známa souvislost mezi stavem obecné vzdělanosti a prosperitou státu. Proto prohlašuje školu a školství za politicum, tedy věc státu, nikoli církve.*“¹⁷ V návaznosti na to zavedla v roce 1774 povinnou školní docházku. 6. prosince 1774 byl vydán Všeobecný školní řád. Tento řád vycházel z požadavku nově zavedené povinné školní docházky pro děti od 6 do 12 let. Reforma zaváděla tři nové typy škol. Prvním typem byly školy triviální. Jednalo se o jednotřídní nebo dvojtřídní školy, zakládané na vesnicích a v menších městečkách, ve kterých žilo 80 až 100 dětí. V těchto školách se vyučovalo pouze čtení, psaní a počítání. Zároveň byl kladen důraz na základní pracovní a hospodářské znalosti. Dalším typem byly školy hlavní. Ty byly zakládány v krajských městech. Jednalo se o školy trojtřídní. Posledním typem jsou školy normální. Takové školy byly zakládány v hlavních

¹⁵ SOMR, Miroslav a kol. Dějiny školství a pedagogiky. s. 29

¹⁶ Tamtéž. s. 41

¹⁷ KASPER, Tomáš a KASPEROVÁ, Dana. Dějiny pedagogiky. s. 84

městech, konkrétně v Praze a v Brně. Tyto školy vychovávaly i budoucí učitele.¹⁸ Tato reforma se dotkla i školství v Lukavci, o kterém pojednávají následující kapitoly.

2.2. Počátky školství v Lukavci

S prvními zmínkami o školství v Lukavci se setkáváme již v druhé polovině 17. století. O existenci nejstarší školy se dozvídáme až ke konci 17. století především ze svědectví lidí z křešinské farnosti. Mluví se zde o farní škole, která byla společná pro lukavecké a křešinské děti. Toto svědectví o farní škole koresponduje se zprávou o stavu lukavecké farnosti z roku 1677, tudíž se můžeme domnívat, že zde opravdu farní škola existovala, i když se pouhé svědectví nedá považovat za objektivní zdroj. V souvislosti s přenesením fary do Křešína v roce 1677, jsou uváděny zprávy o tom, že původní školní budovu proměnila tehdejší vrchnost na obydlí pro lukavecké ochranné židy.¹⁹ V roce 1677 škola při faře zaniká a k obnovení dochází až o 23 let později, v roce 1700. Od tohoto roku tradice místního školství pokračuje nepřerušeně až do současnosti. K dalšímu vývoji školství v Lukavci Martínek dodává: „Podle zprávy lukaveckého faráře z roku 1700 neměla činnost učitele patrnější úspěch, protože školu mládež navštěvovala pouze v zimě a vše, co se tehdy naučila, během léta opět zapomněla.“²⁰

Školní kronika z let 1879–1917 přináší v úvodu retrospektivní svědectví o stavu školství v 18. století: „Není povědomo, kterého času povstala lukavecká škola, jest ale dle paměti nejstarších lidí známo, že zde již ve 2. polovici 18. století byla jednotřídní škola nejprve s učiteli nezkoušenými, později zkoušenými. Školní budovy zde nebylo, učitel Illichman, po něm Drechsler, vyučovali zde od roku 1776 do 1784 v čísle 7 a 41.“²¹ Od roku 1784 začal v Lukavci působit učitel Josef Makovský. Byl to mladý, avšak velmi vzdělaný a nadaný muž. Svá studia započal ve Vídni, kde studoval hudbu. Za jeho působení se zde již nacházela malá dřevěná škola vedle fary. Majitelka lukaveckého panství, Marie Terezie Briffautová, která se o dosazení Makovského do Lukavce zasloužila, nechala vystavět novou dřevěnou školu.²² Škola s jednou třídou a bytem pro učitele byla postavena roku 1809 na náměstí naproti kostelu na jižní straně.²³ Rod Makovských působil v oblasti lukaveckého školství po několik generací.

¹⁸ ČAPKA, František. Dějiny země Koruny české v datech. s. 409

¹⁹ MARTÍNEK, Zdeněk et al. Lukavec v proměnách století. s. 101

²⁰ Tamtéž. s. 102

²¹ Státní okresní archiv Pelhřimov. Základní škola Lukavec, kronika z let 1879-1917. s. 1

²² MARTÍNEK, Zdeněk et al. Lukavec v proměnách století. s. 140

²³ Státní okresní archiv Pelhřimov. Základní škola Lukavec, kronika z let 1879-1917. s. 1

Po Josefovi Makovském převzal roli učitele i jeho syn Jan. Po Janovi Makovském zase jeho syn Vincenc.²⁴ Tak silný učitelský rod již nemá v dalších letech obdoby.

3. Lukavecká škola v 19. století

Na počátku 19. století byla role učitele zcela odlišná, než jak ji známe dnes. Bylo zvykem, že ve škole působil pouze jeden učitel, který sám vyučoval sto až dvě stě dětí. Jediným pomocníkem mu byl jeho vlastní potomek, který však pozici pomocného učitele vykonával neoficiálně. Kromě povinnosti vyučovací, náležela učitelovi i starost o zdejší kostel. Mimo jiné bránila přijetí další učitelské síly skutečnost, že až do konce dvacátých let měla lukavecká škola pouze jednu třídu, která byla přeplněna dětmi. V souvislosti s touto situací byly podmínky pro rozvoj vzdělávání v Lukavci velmi špatné a v důsledku této situace dochází v roce 1825 k ustanovení trvalé a oficiální pozice školního pomocníka. Ohlas na tuto změnu dokumentuje Martínek ve své knize následovně: „*Přestože ustanovení druhé učitelské síly jistě přispělo ke zlepšení výuky, nebylo lukavecké obyvatelstvo této změně zpočátku příznivě nakloněno, protože částka na udržování pomocníka pro ně znamenala další finanční zatížení. Když v roce 1830 odmítla obec příspěvek zaplatit, nařídily úřady exekuci a peníze byly vymoženy násilnou cestou. To vyvolalo vlnu odporu. Na kostelních dveřích se objevil přibitý list s textem strašlivě pomlouvajícím učitele a pod kamenem u školy našli žáci dopis, v němž neznámý pisatel učiteli vyhrožoval, že v noci školu zapálí.*“²⁵ Tyto predikce naštěstí nebyly naplněny. Před touto událostí došlo k rozšíření dosavadní školy o další třídu. V roce 1828 byla přistavěna v důsledku zřízení pomocnického místa druhá třída. V jedné třídě učil sám učitel a ve druhé třídě sám pomocník. Tato škola fungovala až do roku 1846, kdy byla v důsledku jejího nevyhovujícího, chatrného stavu zbourána.²⁶ V tom samém nechal vystavět Jiří z Lövensteinu, tehdejší majitel panství, novou jednoposchodovou školní budovu, která byla již z kamene a cihel.²⁷

3.1. Postava učitele Jana Sovy v souvislosti s lukaveckým školstvím

Důležitým milníkem pro lukavecké školství je příchod rodiny Sovových z nedalekého Pacova, především pak příchod Jana Sovy, otce básníka Antonína Sovy. Odraz této události nalezneme v jeho básnické sbírce *Z mého kraje*. Ladislav Stehlík nachází

²⁴ MARTÍNEK, Zdeněk et al. Lukavec v proměnách století. s. 141

²⁵ MARTÍNEK, Zdeněk et al. Lukavec v proměnách století. s. 141

²⁶ Státní okresní archiv Pelhřimov. Základní škola Lukavec, kronika z let 1879-1917. s. 2

²⁷ Tamtéž. s. 3

spojitosti s touto událostí v Sovově díle, v předmluvě k této sbírce píše: „*Nový pan řídící, básníkův otec, nemohl se hned nastěhovat do školy, která byla v tom čase útočištěm vyhořelců. Pro první dva roky našel přístřeší se svou rodinou v zámeckém altánku Hříbku. Nebudeme na pochybách, kdo je vlastně učitel Martan ze Sovova románu Výprava chudých. Synovo umění podobiznářské zachytilo ze vzpomínek tvář otcovu s přesvědčivou životností. „Bylo to tak zcela zvláštní a pravdivé, že nikdy a nikde neměl sympatií. Všichni dívali se zaraženě do jeho mdlých na pohled, ale přece jen v záblescích bystrých očí a ošivali se pod jediným jeho slovem. Miloval samotu, hudbu a knihy.“ (...) Z otce se na něj přenesla značná vloha muzikantská. (...) Už nás nepřekvapuje, slyšíme-li z tolika Sovových veršů jemný hlas otcových učitelských houslí.*“²⁸

Jan Sova byl ustanoven učitelem 28. dubna 1866. Po pěti letech působení v lukavecké škole byl ustanoven učitelem řídícím.²⁹ Vzhledem k jeho zálibám, které zmiňuje Antonín Sova, založil v Lukavci roku 1871 spolu s místním farářem Čtenářskou besedu. Cílem tohoto spolku byla pospolitá zábava, čtení kvalitních knih a časopisů, které měly přispívat ke vzdělání místního obyvatelstva. Mezi čestné členy tohoto spolku patřil samozřejmě i samotný básník.³⁰ Na tabuli Čtenářské besedy jsou vyobrazeni i ostatní členové (viz obrázek č. 3).

3.2. Žactvo

Od poloviny 19. století roste počet žáků ve školách. Z tohoto důvodu přestává budova školy se dvěma třídami a s bytem pro učitele vyhovovat, a tak dochází v roce 1874 k rozšíření dosavadních tříd o třídu další, třetí. Nově vzniklá třetí třída byla umístěna do prostor, ve kterých se nacházel učitelský byt.³¹ Dalším nevyhovujícím prvkem byl stav pitné vody. V této věci zakročil tehdejší hostinský Jan Leopold, který nechal vystavět na náměstí v blízkosti školy 2 kašny, které zde stojí dodnes. Mimo jiné se zasadil o stavbu silnic, čímž usnadnil dětem z okolních vesnic přístup k lukavecké škole a k Lukavci vůbec.³²

²⁸ SOVA, Antonín. Z mého kraje. s. 13-15

²⁹ Státní okresní archiv Pelhřimov. Základní škola Lukavec, kronika z let 1844-1907. s. 24

³⁰ MARTÍNEK, Zdeněk et al. Lukavec v proměnách století. s. 236, 237

³¹ Tamtéž. s. 287

³² Státní okresní archiv Pelhřimov. Základní škola Lukavec, kronika z let 1844-1907. s. 182

V roce 1892 mohlo být ke vzdělávání přijato dokonce 400 dětí, z toho 183 chlapců a 217 dívek.³³ V průběhu 19. a později i 20. století bylo zvykem, že se počet žáků, kteří byli přijati na začátku školního roku do školy měnil. Mnoho žáků odcházelo, nebo naopak přicházelo z důvodu stěhování. Časté bylo také zanedbávání školní docházky ze strany rodičů. V dřívějších dobách bylo rovněž obvyklé, že několik dětí v průběhu roku zemřelo v důsledku nemoci. První školní kronika uvádí epidemii záškrtu, o které se píše: „*Panující nemoc (záškrta) mnoho dítek o život připravila. Žádné pomoci nebylo, mnozí žáci se na věčnost odebrali.*“³⁴

O rok později, vzhledem k narůstajícímu počtu žáků, byla škola rozšířena v průběhu školního roku 1893/1894 o další dvě třídy. V průběhu roku se tak stala z trojtřídky pětitřídní obecná škola.³⁵ Od roku 1897 se začíná na školách vyučovat i německý jazyk. V této době zatím jen jako nepovinný předmět pro žáky 4. a 5. třídy. Učitelé jsou za znalost a výuku německého jazyka finančně odměňováni.³⁶

V posledním školním roce 19. století bylo do školy zapsáno 372 dětí. V této době se učitelská profese rozšiřuje a na místní škole působí 10 učitelů a několik učitelů pomocných. Mezi nimi i Jana Frídová, sestra básníka Jaroslava Vrchlického.³⁷

Za zmínku stojí přijetí daru od c. k. Okresní školní rady Pelhřimov. V roce 1896 byl škole věnován první elektrický zvonek, který vzbudil u žáků nadšení.³⁸

Nutno podotknout, že školní kronika pojednává i o stavu tehdejší školní knihovny. Dochází zde k velké akvizici knih, zejména těch pro žáky. Na konci 19. století obsahuje knihovna 252 knihovních jednotek. Lukavečtí žáci učinili za pouhý 1 rok 2103 výpůjček.³⁹

4. Lukavecká škola ve 20. století

Ve 20. století se na rozdíl od stoletích předešlých dozvídáme o lukaveckém školství a vůbec o Lukavci jako takovém mnohem více. Ve 20. století dochází k mnoha reformám v oblasti školství, proměňuje se status učitele a dochází i k reformám

³³ MARTÍNEK, Zdeněk et al. Lukavec v proměnách století. s. 287

³⁴ Státní okresní archiv Pelhřimov. Základní škola Lukavec, kronika z let 1844-1907. s. 181

³⁵ MARTÍNEK, Zdeněk et al. Lukavec v proměnách století. s. 287

³⁶ Státní okresní archiv Pelhřimov. Základní škola Lukavec, kronika z let 1879-1917. s. 47

³⁷ MARTÍNEK, Zdeněk et al. Lukavec v proměnách století. s. 287

³⁸ Státní okresní archiv Pelhřimov. Základní škola Lukavec, kronika z let 1879-1917. s. 42

³⁹ Tamtéž. s. 52

platovým. Objevuje se sociální pomoc chudým žákům a dochází k reorganizaci školního roku. Archivní materiály zachycují předválečné, válečné i meziválečné období u obou světových válek a seznamují s poválečnými proměnami školského systému.

4.1. Učitelstvo na počátku 20. století

Na počátku nového století dochází k rozdělení učitelstva v Království českém do čtyř tříd. Toto nové rozdělení bylo uzákoněno v zemském zákoně přijatém Českým zemským sněmem a císařem pánem dne 24. ledna roku 1903. Tento zákon rozděloval učitele podle typu škol, ve kterých působili a podle dosaženého vzdělání. První třída patřila učitelům měšťanských škol se základním služným 2 000 korun ročně. Druhá třída byla určena pro učitele obecních škol první třídy se základním služným 1 600 korun ročně. Třetí třída pro učitele obecních škol druhé třídy se základním služným 1 200 korun ročně. Do poslední, čtvrté třídy, spadali zatímní učitelé s maturitní zkouškou, kterým bylo vypláceno 900 korun ročně. Součástí tohoto zákona byly stanové i aktivní přídavky. Ty byly vypláceny na základě lokality, ve které se škola nacházela a na níž konkrétní učitel působil. Záleželo na počtu obyvatel dané lokality. V lokalitách, ve kterých žilo 8 000 až 16 000 obyvatel, si učitel mohl nárokovat příplatek 240 korun ročně. Učitelé, působící v lokalitách od 16 000 do 30 000 obyvatel, dostávali navíc 360 korun ročně. V místech se 30 000 a více obyvateli tomu bylo 480 zlatých ročně a nejlepší platové podmínky byly v Praze, kde si učitel mohl nárokovat přídavek až 640 korun ročně.⁴⁰ Vzhledem k velikosti Lukavce si zdejší učitelé žádné příplatky bohužel nárokovat nemohli.

Radost lukaveckého učitelstva z nových platových poměrů vystřídalo zoufalství ze zdevastované školní budovy v důsledku živelní pohromy, která postihla velkou část území. Ve školní kronice se k této události píše o ničivé bouři s krupobitím, která postihla půl milionu obyvatelstva a o stavu školní budovy dokládá: „*Všechna okna školní budovy vytlučena, škola zpustošena. Lid pláče, nařiká a běduje.*“⁴¹

4.2. Stav lukaveckého školství od počátku 20. století do první světové války

Po živelní pohromě z roku 1903 byl založen takzvaný polévkový ústav, který poskytoval žákům teplou polévku ve dnech, ve kterých navštěvovali školu.⁴² Polévkové

⁴⁰ Státní okresní archiv Pelhřimov. Základní škola Lukavec, kronika z let 1879-1917. s. 171

⁴¹ Tamtéž. s. 177

⁴² Tamtéž. s. 172

ústavy byly zakládány i na jiných místech našeho území již od 70. let 19. století.⁴³ V Lukavci byl ovšem tento polévkový ústav z roku 1903 vůbec prvním. Halířová charakterizuje polévkové ústavy následovně: „Úkolem ústavů bylo „podílet chudé, zejména přesporní děti v zimních měsících výživnou polévkou“ (Engliš, 1908, s. 100). Podmínkou pro poskytnutí oběda zdarma byla chudoba. Podmínky některých polévkových ústavů byly přísnější – aby si dítě zasloužilo porci, muselo být mravné a pilné. Všechny polévkové ústavy zaměřené na školní mládež fungovaly omezenou dobu, většinou v zimních měsících, bývaly otevřeny od října do března. Jejich cílem bylo upevnit zdraví chudých dětí a zajistit jim alespoň jedno vydatné jídlo v nejrizikovějších měsících. Poskytnutím stravy měla být i podporována docházka chudých dětí do školy. Jídlo bylo rozdáváno vždy v poledne, většinou se skládalo z polévky a housky či chleba.“⁴⁴ Na zdraví žáků se dbalo i zavedením povinného plaveckého výcviku v místním rybníku Loutovec, ve kterém probíhal pravidelný výcvik od května roku 1904 až do hlavních letních prázdnin.⁴⁵

Letní prázdniny trvaly na počátku 20. století pouze 6 týdnů. Od roku 1906 byly prodlouženy na celé 2 měsíce a trvaly tak od 15. července až do 15. září. V tom samém roce byl zrušen takzvaný školní plat. To znamenalo, že děti začaly dostávat školní potřeby zdarma, chudé děti ke školním pomůckám dostávaly ještě navíc jedny punčocháče a děti přesporní i jednu porci teplé polévky. Několik týdnů po zahájení nového školního roku postihla žáky nákaza příušnicemi. K onemocnění se přidaly i tuhé mrazy, které znemožnily až 20 % žáků navštěvovat školu.⁴⁶

Ve školním roce 1907/1908 provedla místní školní rada opravy na budově školy. Byly nainstalovány rotační tabule do pěti tříd, škola byla kompletně vymalována a byly omítnuty zdi. O rok později koupila místní školní rada pozemek, na kterém bylo v létě nainstalováno vybavení pro tělesnou výchovu. Tento pozemek pak sloužil jako cvičiště pro letní měsíce.⁴⁷ Do této doby navštěvovalo lukaveckou školu téměř 330 žáků. Založením expozitury v Horní Lhotě v roce 1912 ubylo v lukavecké škole 60 dětí.

⁴³ HALÍŘOVÁ, Martina. Škola a sociální pomoc ve druhé polovině 19. století. s. 49

⁴⁴ HALÍŘOVÁ, Martina. Škola a sociální pomoc ve druhé polovině 19. století. s. 49

⁴⁵ Státní okresní archiv Pelhřimov. Základní škola Lukavec, kronika z let 1879-1917. s. 187

⁴⁶ Tamtéž. s. 218-224

⁴⁷ MARTÍNEK, Zdeněk et al. Lukavec v proměnách století. s. 288

V důsledku toho se z pětileté školy stala škola čtyřletá, kterou navštěvovalo 278 žáků.⁴⁸

Vzhledem k eskalaci napětí před první světovou válkou, byl začátek školního roku 1913/1914 oddálen. Školní kronika zaznamenává tuto událost následovně: „*Pan c. k. ministr kultur a vyučování vynesl ze dne 20. srpna 1913 povolení, aby školní rok 1913/1914 za příčinou velikých vojenských cvičení, počínal na obecných a měšťanských školách, pokud se nacházejí v oblasti vojenských manévru výjimečně dnem 20. září 1913.*“⁴⁹ V září téhož roku se konaly manévry na trase Tábor – Benešov, tedy na trase, která vede kolem Lukavce. Zúčastnil se jich sám František Ferdinand d'Este, který byl majitelem zámku Konopiště, jenž leží od Lukavce pouhých 40 kilometrů.⁵⁰ Z tohoto důvodu byla postava Františka Ferdinanda d'Este místním lidem velmi blízká.

4.3. Lukavecká škola za první světové války

Záminkou pro vypuknutí první světové války byl atentát na Františka Ferdinanda d'Este, spáchaný 28. června 1914 v Sarajevu mladistvým teroristou Gavrilem Principem, jenž byl součástí tajné srbské organizace Černá ruka.⁵¹ Po tomto atentátu bylo Rakousko-Uhersko odhodlané Srbsko nadobro zničit. Proto v červenci roku 1914 vydalo ultimátum, které by v případě nepřijetí znamenalo vypuknutí války. Srbsko rakouské ultimátum předvídatelně odmítlo a Rakousko-Uhersko mu tak 28. července roku 1914 vyhlásilo válku. Poté ve světě proběhla takzvaná mobilizace. Ta se podobala tasení zbraní, kdo tak učinil první, měl velkou strategickou výhodu.⁵²

V lukavecké školní kronice se dočítáme o vyhlášení částečné mobilizace dne 26. července 1914 a o pět dní později o mobilizaci všeobecné. Většina lukaveckých učitelů mužského pohlaví musela nastoupit do vojenské služby.⁵³ Na místa těchto učitelů byly dosazovány nové slečny učitelky. Škola se tak potýkala s nedostatkem učitelů a dosavadní chod školy musel být přeorganizován. Učitelský sbor se skládal pouze ze tří učitelů, kteří vedli výuku ve čtyřech třídách. Došlo tak ke sloučení první a druhé třídy. Ve školním roce 1914/1915 navštěvovalo školu celkem 283 žáků.⁵⁴ Martínek ve své

⁴⁸ MARTÍNEK, Zdeněk et al. Lukavec v proměnách století. s. 289

⁴⁹ Státní okresní archiv Pelhřimov. Základní škola Lukavec, kronika z let 1879-1917. s. 258

⁵⁰ POSPÍŠILOVÁ, Denisa Isabella. František Ferdinand d'Este na Konopišti. Rozložení moci, bohatství, vznešenosti, rodiny a srdce. s. 31

⁵¹ HOWARD, Michael. The First World War: a very short introduction (překlad vlastní). s. 14

⁵² Tamtéž. s. 24

⁵³ Státní okresní archiv Pelhřimov. Základní škola Lukavec, kronika z let 1879-1917. s. 270

⁵⁴ MARTÍNEK, Zdeněk et al. Lukavec v proměnách století. s. 289

knize představuje úlohu učitelů za první světové války následovně: „*Učitelstvo pracovalo ve žňových a aprovizačních komisích, spisovalo zásoby, psalo žádosti ženám ohledně podpor a ze své služby přispívalo od ledna 1915 1 % ku pomocným akcím válečným. Všude zavedeny chlebové lístky, k nim pak ještě přibyly lístky na cukr a kávu. Zjišťování zásob a rozdávání lístků mělo učitelstvo na starosti. Sbírký kovů, látek, tkanin, kaučuku, peněz na řadu válečných půjček měla škola, tj. vyučující a žáci též na starost.*“⁵⁵

O odrazu válečné situace na lukavecké základní škole se dozvídáme i prostřednictvím autentické zповědi tehdejšího pamětníka Vojtěcha Půlpitla. Tyto vzpomínky uspořádal pan Zdeněk Martínek do své knihy, která vyšla k výročí 650 let od první zmínky o Lukavci a v ní píše: „*Pak přišel rok 1914 a s ním válka. Jak jsme válku prožívali my, školáci? Samozřejmě, že se velmi brzy po jejím vypuknutí škola feminizovala. Narukoval pan učitel Hubata, který byl z Batelova, narukoval i pan učitel Prokop, který pocházel z Humpolce. Oba se do konce války vrátili, pan učitel Hubata dříve, protože byl raněn do ruky a ruka zůstala chromá, učil se psát levou rukou a šlo mu to dobře, vrátil se i pan učitel Prokop, a to k naší velké radosti. Ten se vrátil zdrav, protože prý tam simuloval blázna a blázny rakouská armáda nepotřebovala, zato pro českou školu byl dobrý. Já mu vděčím za mnoho. Vzbudil ve mně lásku k vlasti, zájem o rodný jazyk, naše dějiny i kulturu, přivedl mne jako český kantor na prkna, jež znamenají svět. Když teď po letech v klidu o tom uvažuji, dospívám k názoru, že musel být ve styku s naší českou Mafií, protože byl o všem tak dobře informován.*“⁵⁶ Z této výpovědi se dále dozvídáme o chudobě lidí v tomto kraji. Půlpitl popisuje, jak se se svými spolužáky dělil každodenně o chleba, protože byl jeho otec mlynářem nebo jak bylo zavedeno podávání polévek pro chudé a přesporní děti. Dále se dozvídáme o jednotlivých učitelích, které podrobně charakterizuje. Speciální pozornost věnuje slečně Alžbětě Sprátkové, o které píše jako o „té mé nejzamilovanější“.⁵⁷

Školní kronika pak uvádí i jména konkrétních, tehdy již dospělých žáků, kteří odešli bojovat a byli buď to zraněni, nebo dokonce zabiti. Školu v té době navštěvovalo 255 dětí. Mnozí rodiče neposílali děti do školy, protože musely pracovat doma, vzhledem

⁵⁵ MARTÍNEK, Zdeněk et al. Lukavec v proměnách století s. 289

⁵⁶ Tamtéž. s. 290

⁵⁷ Tamtéž. s. 290

k tomu, jaká byla bída.⁵⁸ Škola se snažila finančně pomáhat vdovám a sirotkům po padlých vojácích, a proto učitelský sbor secvičil s dětmi několik divadelních představení. Ve školním roce 1916/1917 sehrály děti 2 představení – Sen vánoční a Krakonoš. Peníze, které vybraly na vstupném, byly věnovány takto postiženým rodinám. Divadelní představení Krakonoš se obecnstvu líbilo tak, že byli žáci pozváni i do nedalekých Čechovic, aby tuto hru zahráli místním obyvatelům.⁵⁹ Místním padlým vojákům z první světové války byl v pozdějších letech vybudován památník.

Podle záznamů z pozdějších kronik se divadelní činnosti věnovali žáci i nadále. Divadlu se věnovala hlavně slečna učitelka Alžběta Sprátková, kterou měly děti v oblibě, jak se dozvídáme z již zmiňované výpovědi pamětníka Vojtěcha Půlpitla, nebo z pozdějších záznamů ve školní kronice.

Ve škole se za války konaly i vánoční slavnosti, a to nejen pro děti. Jedna taková slavnost proběhla 20. prosince 1917. Zařídili ji tehdejší majitelé panství Breyovi, kteří dětem nazdobili stromeček, přivezli cukroví a obdarovali děti drobnými dárky. Dostaly čaj, cukrovinky, ořechy a jablka. Chudé děti navíc dostaly 24 párů dřeváků a kousek vánočky.⁶⁰

Ve školním roce 1918/1919 se schylovalo ke konci války a k vyhlášení samostatného Československa. Tomáš Garrigue Masaryk, předseda Československé národní rady v Paříži, vyhlásil 18. října 1918 ve Washingtonu zřízení samostatné Československé republiky. Prozatímní vláda vznikla z Československé národní rady, jejíž předsedou se stal Tomáš Garrigue Masaryk, ministrem zahraničí Edvard Beneš a ministrem války Milan Rastislav Štefánik. O deset dní později bylo oznámeno, že rakousko-uherská vláda přistupuje na Wilsonovy mírové podmínky, což pro české země znamenalo konec nadvlády rakousko-uherské monarchie.⁶¹ Ve školní kronice se k této události píše: „28. října přišel do školy pan starosta a ukazoval telegram revolučního výboru, jímž se oznamovalo, že veškeren svazek s bývalou říší Rakousko-Uherskou se přetrhává, vyhláší se samostatnost republiky československé. Hned oznámili jsme dějinnou tuto událost sboru učitelskému a žákům, jímž krátce vysvětlili význam této zprávy. Starosta oznámil obecnstvu obsah telegramu obvyklým vybubnováním. Všechny lid vybuchl

⁵⁸ Státní okresní archiv Pelhřimov. Základní škola Lukavec, kronika z let 1879-1917. s. 282

⁵⁹ Státní okresní archiv Pelhřimov. Základní škola Lukavec, kronika z let 1879-1917. s. 288-289

⁶⁰ Státní okresní archiv Pelhřimov. Základní škola Lukavec, kronika z let 1917-1923, 1948-1951. s. 2

⁶¹ KRÍŽEK, Jurij. Vznik Československa. s. 99

v *jásot*.⁶² Po letech plných bídy se začalo blýskat na lepší časy. Následující roky byly ve znamení změn, které pronikly do všech sfér lidského života. Nebylo tomu jinak ani ve sféře školství. Začaly se zakládat školy nového typu a došlo ke změně školních zákonů.

4.4. Proměny lukaveckého školství po první světové válce

V úvodu nové školní kroniky se píše: „*Po převratu státním, kdy dle slov Komenského vláda věcí našich opět vrátila se v ruce naše, nová československá vláda jala se nejprve odčiňovati příkoří, jež na nás po staletí páchaly rakouské vlády tím, že upíraly nám potřebné školství, zatímco stavěly Němcům i v našich českých zemích školní paláce. Nyní se poměry změnily, a tak zakládáno po celé naší republice množství škol nejen obecných, ale hlavně měšťanských a středních k zvýšení úrovně vzdělanosti u všeho obyvatelstva.*“⁶³

Již před válkou se obec Lukavec ucházela o zřízení měšťanské školy. Tomuto požadavku bylo vyhověno až po republikánských volbách, kdy se do čela obce dostali pokrokovější a podnikavější lidé. Zemská školní rada povolila 22. září roku 1920 zřízení občanské školy. Zastupujícím ředitelem nově zřízené občanské školy byl jmenován Eduard Křišťufek.⁶⁴ Pojmy měšťanská a občanská škola jsou téměř totožné.

Měšťanská škola byla variantou školy občanské, s tím rozdílem, že byla zřizovaná ve městech, a tudíž se nacházela na vyšší úrovni. Význam měšťanské školy byl velký pro budoucí studium. Absolvování pouze obecné školy, která byla buďto osmiletá nebo pětiletá, k dalšímu studiu na odborné škole nestačilo. Možnost pokračovat ve studiu na odborné škole umožňovala pouze škola měšťanská, která byla dobře organizovaná a ročníky byly izolované. Na rozdíl od vesnických obecných škol, které byly malotřídní, a tak docházelo ke sloučení několika ročníků, jenž byly vyučovány v jedné třídě.⁶⁵ V Lukavci byla vzhledem ke statusu obce zřízena škola občanská.

O rok později došlo k neméně radostné věci, a to ke snížení platů učitelů. Vláda zrušila v roce 1921 platové výhody učitelů až do výše 30 %, což bylo o desítky procent více než u ostatních zaměstnanců, hlavně těch státních. Těm vláda zredukovala plat

⁶² Státní okresní archiv Pelhřimov. Základní škola Lukavec, kronika z let 1917-1923, 1948-1951. s. 8

⁶³ Státní okresní archiv Pelhřimov. Základní škola Lukavec, kronika z let 1920-1940. s. 1

⁶⁴ Tamtéž. s. 2,3

⁶⁵ ČORNEJOVÁ, Ivana et al. Velké dějiny zemí Koruny české. Tematická řada, Školství a vzdělanost. s. 338, 339

jen o 3 až 5 %. Učitelé se tak ocitli ve velmi tísnivých poměrech a spousta z nich se této profesi vzdala.⁶⁶ Školy se tak potýkaly s nedostatkem učitelů.

Roku 1922 byl zaveden malý školský zákon, jenž doplňoval vybraná ustanovení o povinné školní docházce a dalším možném studiu žáků po jejím absolvování. Mimo jiné stanovil i maximální počet žáků ve třídě.⁶⁷ Pozměňoval rovněž učební osnovy, jež jsou konkrétně zmíněny v samotné školní kronice. Tento zákon byl přijat jako prozatímní, avšak konečná podoba nikdy nevstoupila v platnost.⁶⁸ Z místní školní kroniky se dozvídáme v souvislosti s platností tohoto zákona o zavedení nových předmětů, a to hlavně o nově zavedené občanské nauce a výchově, ručních prací výchovných, domácí nauce s ručními pracemi ženskými a tělesné výchově jako povinném předmětu pro žáky obou pohlaví. V důsledku zavedení nových předmětů došlo k přetížení učitelů, kterým ještě navíc chyběly vhodné prostory pro výuku. Vzhledem k této tíživé situaci s prostorem, musela být jedna třída přestěhována do hostince u Šišků, kde byly podmínky pro další vzdělávání zcela nevhodné. Děti musely chodit přes dvorek plný odpadků ze zabíjích zvířat a sdílet s hospodskými toalety.⁶⁹

Po odchodu řídícího učitele byly obecná a občanská škola sloučeny pod jednu správu a umístěny do jedné budovy. Z bytu řídícího učitele se stala nová učebna a ředitelna s kabinety. Nicméně ani tak budova školy nevyhovovala. Byla to nevzhledná stará budova s prohnílymi podlahami a nevyhovujícími toaletami.⁷⁰ Školní kronika obsahuje dobové fotografie školní budovy z roku 1924 (viz obrázek č. 4) a dobové fotografie dvou tříd (viz obrázky č. 5 a 6). Vzhled této historické budovy zobrazuje i série fotografií ze soukromého archivu bývalého lukaveckého ředitele (viz obrázky č. 7 a 8).

V tom samém roce navštívil Lukavec básník Antonín Sova, který zde pobýval přes letní měsíce v rodině ředitele Eduarda Křišťůfka.⁷¹ Z této návštěvy se zachoval zápis v obecní kronice, ve kterém vzpomíná na dětství prožité v Lukavci a přeje mu rozvoj v oblasti dopravy, kulury a školství (viz obrázek č. 9).

⁶⁶ Státní okresní archiv Pelhřimov. Základní škola Lukavec, kronika z let 1920-1940. s. 10

⁶⁷ ČORNEJOVÁ, Ivana et al. Velké dějiny země Koruny české. Tematická řada, Školství a vzdělanost. s. 337

⁶⁸ Tamtéž. s. 337

⁶⁹ Státní okresní archiv Pelhřimov. Základní škola Lukavec, kronika z let 1920-1940. s. 18-26

⁷⁰ MARTÍNEK, Zdeněk et al. Lukavec v proměnách století. s. 292-293

⁷¹ Státní okresní archiv Pelhřimov. Základní škola Lukavec, kronika z let 1920-1940. s. 44

4.4.1 Stavba nové školní budovy

S výstavbou nové školní budovy se začalo až v roce 1934. Stav tehdejší budovy byl zcela nevyhovující a návrhům ředitele, který se o přestavbu školy snažil již od roku 1927 nebylo nikdy vyhověno. Obec tak měla nařízeno vystavět novou školní budovu, a to vzhledem k tomu, že došlo k prohýbání střechy na dosavadní školní budově, která zde stála s drobnými úpravami již od poloviny 19. století.⁷² K výstavbě úplně nové školy nedošlo. Původní budova byla aspoň kompletně zrekonstruována a byly k ní přistavěny další místnosti.

Přístavba školy probíhala od konce září roku 1934 do konce srpna roku 1935. Přistavěny byly 2 třídy, 2 kabinety, 1 sborovna, 1 ředitelna, zbořeny staré a vystavěny nové záchody, oddělené podle pohlaví, na chodbě v 1. patře vyražen světlík, rozšířena okna v celé budově, střecha pokryta taškami, navýšen počet hromosvodů, položeny nové podlahy do přízemních 2 tříd, v 1. třídě udělán nový strop a celá budova dostala novou fasádu.⁷³ Kolaudační řízení proběhlo 30. srpna roku 1935 a budova byla uznána plně vyhovující.⁷⁴ Nově zrekonstruovanou budovu lze vidět na dobové fotografii (viz obrázek č. 10).

Ve školním roce 1935/1936 měla obecná škola 3 postupné třídy a škola měšťanská rovněž 3 třídy s pobočkou při prvním ročníku. V následujícím školním roce se počet tříd v obecné škole nezměnil, rozrostla se pouze škola měšťanská, a to na celkem 5 tříd, z toho 3 byly postupné a 2 pobočné. Školu navštěvovalo 296 žáků a všechny třídy byly umístěny v jedné, nové školní budově.⁷⁵ Z téhož roku se nám dochovala celá série školních fotografií (viz obrázky č. 11 až 16). Běžný chod nově vybudované školy narušilo stoupající napětí v politické sféře a následné vypuknutí druhé světové války.

4.5. Lukavecká škola za druhé světové války

4.5.1 Historický kontext

Počátky příprav druhé světové války lze vypořádat bezprostředně po skončení první světové války a následně v dalších dvaceti letech. V různých státech totiž dochází k rozmachu totalitních snah, a to v důsledku silící hospodářské krize. Problémem byla i národnostní otázka v Československu a v Polsku, kde docházelo čím dál tím častěji

⁷² Státní okresní archiv Pelhřimov. Základní škola Lukavec, kronika z let 1920-1940. s. 116

⁷³ Tamtéž. s. 149

⁷⁴ Tamtéž. s. 161

⁷⁵ MARTÍNEK, Zdeněk et al. Lukavec v proměnách století. s. 294

k demonstracím s podtextem nesnášenlivosti.⁷⁶ K této nesnášenlivosti přispěla politická strana SdP (Sudetoněmecká strana), kterou vedl Konrád Henlein, do této doby učitel z Aše. Agresivita příslušníků SdP vůči českým obyvatelům stoupala. Henlein byl jako vůdce strany v kontaktu s Adolfem Hitlerem a strana byla financována z německých peněz.⁷⁷ Adolf Hitler vstupuje na politickou scénu již v roce 1923, kdy se stává vůdcem politické strany NSDAP (Národně socialistická německá dělnická strana). V roce 1933 byl zvolen na pozici německého vůdce a kancléře. Jeho záměrem bylo vytvořit nové a silné Německo a ovládnout celou Evropu. Tyto své představy promítl do díla *Mein Kampf*. Československo bylo územím, které Hitler potřeboval obsadit, aby získal kontakt s hranicemi dalších evropských států. Z tohoto důvodu si musel vytvořit záminku, která bude z Německa dělat zachránce utlačované menšiny, v tomto případě sudetských Němců.⁷⁸ Hitler se v září roku 1938 sešel s předsedy vlád Velké Británie, Francie a Itálie, kteří spolu s ním podepsali dohodu, která Československu nařizovala odstoupit pohraniční území Německu.⁷⁹

Po tomto ultimátu byl vyhlášen 16. března roku 1939 tzv. Protektorát Čechy a Morava, o němž se píše v místní školní kronice: „*Když pak dne 15. března 1939 vyhlásili Slováci samostatný stát Slovenský, obsadilo německé vojsko náhle zbylé země Čechy a Moravu. Tyto staly se podle dohody prezidenta Háchy (dosavadní prezident Dr. Ed. Beneš se vzdal po zářijových událostech úřadu a zvolen Dr. Emil Hácha prezidentem zmenšené republiky) s říšským kancléřem Ad. Hitlerem tzv. Protektorátem Čech a Moravy pod ochranou Německé říše.*“⁸⁰ Následující podkapitola se věnuje konkrétním momentům druhé světové války, které se promítly do lukaveckého školství.

4.5.2 Lukavecká škola v období Protektorátu Čechy a Morava

Po vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava byla zahájena revize učebnic a knih. V učebnicích byly zalepovány a tuší ničeny pasáže, které byly označeny v konsekvenci s novými politickými poměry za nevhodné. Mnoho učebnic a knih z knihovny bylo vyhozeno do sběru, což mělo za následek nedostatek učebnic.⁸¹ Ve stejném roce došlo k zavedení školního rozhlasu, jenž byl pro žáky technickou novinkou. V této době

⁷⁶ ŽENOŽIČKA, Jiří. České školství pod vlivem válečných událostí 20. století (mikroanalýza dopadu válečných událostí na školy na Bouzovsku). s. 81

⁷⁷ KRMELA, Jan. Školství v Čechách a na Moravě v době okupace hitlerovským Německem. s. 11

⁷⁸ ŽENOŽIČKA, Jiří. České školství pod vlivem válečných událostí 20. století (mikroanalýza dopadu válečných událostí na školy na Bouzovsku). s. 81,82

⁷⁹ KRMELA, Jan. Školství v Čechách a na Moravě v době okupace hitlerovským Německem. s. 11

⁸⁰ Státní okresní archiv Pelhřimov. Základní škola Lukavec, kronika z let 1920-1940. s. 143

⁸¹ MARTÍNEK, Zdeněk et al. Lukavec v proměnách století. s. 294

navštěvovalo školu 183 dětí, což byl oproti letům předešlým značný pokles.⁸² Současné dochází ke zvýšení německého vlivu. V roce 1940 byl německý jazyk prohlášen za povinný předmět s časovou dotací až 5 hodin týdně. Od 5. května do 16. června 1941 byl ve škole ubytován německý vojenský oddíl. V tomto období probíhala standardní výuka pouze v první třídě obecné školy, ostatní třídy byly vyučovány pouze 4 půldny v týdnu.⁸³ Výuka německého jazyka byla v následujícím školním roce znovu prohlubována a z dosavadních 5 vyučovacích hodin německého jazyka týdně se časová dotace zvýšila na 7 hodin týdně, čímž docházelo k poklesu počtu vyučovacích hodin jiných předmětů, zejména náboženství, prvouky, českého jazyka a tělesné výchovy. Současné byl zaveden tzv. árijský pozdrav nejen při vstupu učitelů do třídy, ale i v prostorách celé školní budovy.⁸⁴

Změny se dotkly rovněž organizace škol. Podle vládního nařízení č. 300 Sb. ze dne 14. srpna 1941 byla dosavadní trojtřídní měšťanská škola přeměněna na čtyřtřídní, a to připojením pátého postupového ročníku. Stala se tak školou výběrovou. Název měšťanská škola byl změněn na školu hlavní.⁸⁵ Koexistovaly tak spolu původní obecná škola a nově pojmenovaná škola hlavní.

Hrůzy druhé světové války se nevyhnuly ani Lukavci. Probíhalo zatýkání obyvatelstva a ničení válečného hospodářství. Místní učitel Karel Pavlásek byl několikrát brutálním způsobem vyslýchán gestapem ve svém bytě kvůli vlastnictví rozhlasové stanice.⁸⁶ Příslušníci gestapa zničili panu učitelovi Pavláskovi veškeré vybavení a roztrhali všechny oděvy. Podle svědectví řekl Pavlásek při návratu do školy tehdejšímu řediteli: „*Pane řediteli, to jsou – lotři.*“⁸⁷ V průběhu roku 1942 dochází k pronásledování a vyvražďování židů. Všichni lukavečtí židé byli transportováni do koncentračního tábora Terezín, odkud byli někteří z nich dále transportováni do vyhlazovacích táborů Osvětim a Březinka. Archivní dokumenty zaznamenávají osudy 16 lukaveckých židů, z nichž holocaust přežili pouze 2. Transportovaní žáci, kteří navštěvovali lukaveckou školu (Jiří Beneš, Stanislav Beneš a Pavel Hybš) nepřežili.⁸⁸

⁸² Státní okresní archiv Pelhřimov. Základní škola Lukavec, kronika z let 1920-1940. s. 199

⁸³ Státní okresní archiv Pelhřimov. Základní škola Lukavec, kronika z let 1940-1980. s. 20-27

⁸⁴ Tamtéž. s. 32, 33

⁸⁵ Tamtéž. s. 34

⁸⁶ MARTÍNEK, Zdeněk et al. Lukavec v proměnách století. s. 295

⁸⁷ Tamtéž. s. 189

⁸⁸ Státní okresní archiv Pelhřimov. Základní škola Lukavec, kronika z let 1940-1980. s. 77

Roku 1945 došlo k dalšímu nastěhování německého oddílu do Lukavce. O této události píše tehdejší ředitel místní školy: „Dne 19. února 1945 se usídlil v Lukavci oddíl německé SS armády – 4. pancéřová divize. Pro tento oddíl byla vyklizena celá školní budova a první poschodí hostince Na Panské, později i jiné místnosti v Lukavci. Ředitelna byla přestěhována do bytu ředitele školy, školní nábytek a pomůcky uskladněny jednak na půdě školy, jednak v obecní úřadovně. SS oddíl zůstal ve škole až do 20. dubna, kdy se přestěhoval do Chýnova u Tábora. Sotva odešli, byli tu transporty německých vysídlenců ze Slezska. Po dobu pobytu Němců byly dávány žákům dvakrát týdně úkoly v hostinci pana Štaince. Ale ani tam jsme nebyli pány. SS si tam zřídili školu, a tak na rozdání úloh nám zbývala jen hodina od 8 do 9. Zdržela-li se některá třída, už byla výzva k opuštění místnosti, třebaže sami potřebovali místnost až odpoledne.“⁸⁹ Vojáci zničili velkou část školního vybavení a zdemolovali půdní prostory, na kterých byly uklizeny školní pomůcky. Tehdejší ředitel školy nenechal nic náhodě a důležité školní dokumenty schoval u sebe doma.⁹⁰

Přišel 5. květen 1945 a od brzkého rána se šířily zprávy o odboji v Praze. Lukavečtí žáci byli již při příchodu do školy posláni domů a náměstí se začalo plnit lidmi. Ti v euforii sundávali německé nápisy, vyvěšovali československé vlajky, ničili všechny obrazy Hitlera a Háchy a v okně školy vystavovali portrét prezidenta Beneše. V tomto období zde již půl roku působilo partyzánské hnutí Táborité VIII. 8. května došlo nedaleko Lukavce k boji mezi touto partyzánskou skupinou, Rudou armádou a Němci. Německé vojsko se vzdalo a Rudá armáda vstoupila následující den – 9. května do Lukavce. Několik sovětských důstojníků se dostavilo do budovy partyzánského štábu, kde poděkovali místním partyzánům za odvahu při odbojové činnosti.⁹¹ Lukavecká škola byla dána k dispozici Rudé armádě, která se zde zdržela až do 21. května.⁹² K dispozici je dokonce dobová fotografie, která zachycuje příjezd Rudé armády do Lukavce (viz obrázek č. 17).

4.6. Proměny lukaveckého školství po druhé světové válce

V prvních poválečných letech se školství potýká spíše s nepříznivým stavem. Až v průběhu následujících let dochází k nové organizaci školství a k rozmachu

⁸⁹ Státní okresní archiv Pelhřimov. Základní škola Lukavec, kronika z let 1940-1980. s. 61

⁹⁰ Tamtéž. s. 64

⁹¹ MARTÍNEK, Zdeněk et al. Lukavec v proměnách století. s. 192-194

⁹² Tamtéž. s. 294

vzdělávání. Martínek ve své knize shrnul ty nejvýznamnější momenty, které se v následujících 55 letech až po nástup nového milénia udály.

Po druhé světové válce se Lukavec potýkal s nedostatkem učitelů i žáků. Několik desítek rodin se přestěhovalo do pohraničí a obecnou školu navštěvovalo jen 79 žáků, proto byla obecná škola v důsledku úbytku žáků zredukována na školu dvojtřídní. Hlavní škola byla přejmenována zpět na měšťanskou a čítala 127 žáků.⁹³

Po Vítězném únoru v roce 1948 byl vydán nový školský zákon č. 95 Sb. o základní úpravě jednotného školství. Realizací tohoto zákona byla dosavadní obecná škola přejmenována na školu národní a škola měšťanská na školu střední.⁹⁴ Stanislav Stehlík se stal ředitelem dvojtřídní školy národní, jejíž organizační struktura byla: I. třída (první a druhý postupový ročník) a II. třída (třetí, čtvrtý a pátý postupový ročník). Ředitelem střední školy se stal František Šafrata. Tato škola měla 3 standardní ročníky a jednoroční učební kurs (JUK).⁹⁵ Na dochované fotografii lze vidět studenty jednoročního učebního kurzu a jejich učitele (viz obrázek č. 18).

V následujících letech dochází v poměrně krátkých intervalech k úpravám organizace školství. Roku 1951 rozhodl školský referát Okresního národního výboru v Pacově vytvořit tzv. devítiletku z obou stávajících škol.⁹⁶ O 2 roky později vydala vláda usnesení upravující všeobecně vzdělávací školy na území celého státu. Vytvořily se tak mateřské školy pro předškolní vzdělávání, národní školy, osmileté a jedenáctileté střední školy. V Lukavci byla otevřena osmiletá střední škola pro 1. až 8. postupový ročník s jednoročním učebním kurzem pro 9. postupový ročník. Nejbližší jedenáctiletá střední škola byla otevřena v nedalekém Pacově.⁹⁷ Lukavečtí žáci a učitelé v následujících letech nacvičili několik divadelních představení, například hru Ladislava Stroupežnického *Naši furianti* nebo drama *Maryša* od bratrů Mrštíků. Roku 1955 se zúčastnili vybraní žáci Celostátní spartakiády. Tehdejší ministr školství a kultury, František Kahuda, poslal lukaveckému učitelskému sboru děkovný dopis za dobrou práci ve škole i mimo ni.⁹⁸ Kvůli opětovnému nedostatku místa byl sloučen 2. a 3. ročník a 6. a 7. ročníku byly zřízeny pobočky. První třída musela být umístěna do

⁹³ MARTÍNEK, Zdeněk et al. Lukavec v proměnách století. s. 295

⁹⁴ Státní okresní archiv Pelhřimov. Základní škola Lukavec, kronika z let 1940-1980. s. 95

⁹⁵ MARTÍNEK, Zdeněk et al. Lukavec v proměnách století. s. 295

⁹⁶ Státní okresní archiv Pelhřimov. Základní škola Lukavec, kronika z let 1940-1980. s. 114

⁹⁷ MARTÍNEK, Zdeněk et al. Lukavec v proměnách století. s. 295

⁹⁸ Tamtéž. s. 296

zemědělského útulku, místními přezdívan jako „statek“ a později přesunuta do přísálí hostince. Školní prostory v následujících letech nebyly stále dostačující, a tak musely být i další třídy vyučovány mimo školní budovu. Do poloviny 60. let probíhala výuka mimo jiné i v místním biografu.⁹⁹ Ani v dalších 10 letech se podmínky nezlepšily.

Důležitým momentem v historii školství v Lukavci byla i výstavba školní jídelny v 60. letech 20. století. Od roku 1955 plnila funkci školní jídelny budova naproti škole, která ale kapacitně nedostačovala, proto se začalo s výstavbou budovy nové, která by vyhovovala a sloužila výhradně k tomuto účelu. Kapacita nové jídelny byla stanovena na 80 míst.¹⁰⁰ Školní jídelna byla otevřena v lednu roku 1966 a fungovala až do roku 2000, kdy byla vybudována nová školní budova s vlastní školní jídelnou. Výstavba školní jídelny a její finální podoba viz obrázky č. 19 až 21.

V témž roce byla ve zdejší obci zřízena zvláštní škola internátní. Tato škola byla umístěna v Lukaveckém zámku, kde až dosud působila zemědělská učňovská škola založená roku 1952.¹⁰¹ V internátní zvláštní škole byli umístěni mentálně postižení žáci, kteří potřebovali co největší možnou individuální péči, přípravu k osamostatnění se a zařazení do běžného života.¹⁰²

Lukavec se začal opět potýkat s kritickým stavem školní budovy. Škola potřebovala kompletní rekonstrukci elektrických rozvodů, zřízení nových rozvodů vody a topení.¹⁰³ S opravami se začalo až v roce 1977, a to vlastními silami místních řemeslníků, rodičů a dobrovolníků. Byly přestavěny záchody, vyměněna okna, dveře i dlažba, zřízeny rozvody studené a teplé vody po celé budově, instalovány akumulární kamna a budova byla kompletně vymalována.¹⁰⁴ Současně s opravami probíhala i výuka, i když ve ztížených podmínkách, proto se muselo vyučovat jednak ve školní jídelně, jednak v suterénu tělocvičny.¹⁰⁵

Rok 1977 byl prvním rokem realizace nové výchovně vzdělávací soustavy. V souvislosti s touto novou koncepcí vstoupil v platnost nový školský zákon, který ustanovuje vedle základní devítileté školy (ZDŠ) i základní školy (ZŠ). Základní škola

⁹⁹ MARTÍNEK, Zdeněk et al. Lukavec v proměnách století. s. 296

¹⁰⁰ Tamtéž. s. 297

¹⁰¹ Tamtéž. s. 297

¹⁰² Tamtéž. s. 305

¹⁰³ Státní okresní archiv Pelhřimov, fond Archiv městečka Lukavec, kronika z let 1968-1976. s. 213

¹⁰⁴ MARTÍNEK, Zdeněk et al. Lukavec v proměnách století. s. 298

¹⁰⁵ Tamtéž. s. 298

je platná pro první až čtvrtý ročník a postupně bude zaváděna i do dalších ročníků, až základní devítiletá škola zanikne odchodem posledních žáků deváté třídy.¹⁰⁶

Po rekonstrukci stávající školní budovy docházelo opakovaně k problému s nedostatkem místa pro všechny třídy. Počty žáků se v těchto letech pohybovaly kolem 300. Z tohoto důvodu musely být třídy vyváženy do přilehlé obce Čáslavsko, kde byl pro žáky uvolněn dostatečný prostor. Až v roce 1984 byl schválen plán pro výstavbu samostatné budovy prvního stupně v rámci tzv. akce Z.¹⁰⁷ Nový pavilon základní školy byl slavnostně otevřen 22. prosince 1988 a celkové náklady na výstavbu činily 5 miliónů korun.¹⁰⁸ Tato budova slouží v podstatě dodnes, jen byla v průběhu času znovu zrekonstruována a byly k ní přistavěny další budovy.

4.7. Polistopadové školství v Lukavci

Po listopadových událostech roku 1989 vzniklo v Lukavci Občanské fórum učitelů, jehož mluvčím se stává učitel prvního stupně Karel Zeman. Náplní fóra bylo řešení aktuálních problémů školy či vyjádření důvěry řediteli. Na jaře roku 1990 došlo k odvolání všech dosavadních ředitelů škol, kteří byli jmenováni v minulém režimu a odbor školství Okresního národního výboru vypsál konkurzy na jejich místa. Poprvé v historii se tak stává ředitelkou školy žena – Helena Dalíková.¹⁰⁹ V následujících letech dochází k růstu prestiže lukaveckého školství. Škola je průběžně vybavována technickými pomůckami, novým nábytkem či zvelebována stavebními úpravami. Rozvíjí se rovněž společenský život, jsou pořádány různé výlety, divadelní představení, soutěže a sportovní akce.¹¹⁰

Od školního roku 1996/1997 byla zavedena povinná devítiletá školní docházka, tak jak ji známe dnes. V tomto školním roce školu navštěvovalo 165 dětí. Po celý školní rok probíhaly oslavy 150 let od výstavby školy z cihel a kamení z roku 1846.¹¹¹ Ke konci 20. století se připravoval návrh na vybudování zcela nové školní budovy. Tento plán byl realizován od konce roku 1999 a o dva roky později došlo k jejímu slavnostnímu otevření.¹¹² O podrobném postupu výstavby pojednává následující kapitola.

¹⁰⁶ MARTÍNEK, Zdeněk et al. Lukavec v proměnách století. s. 299

¹⁰⁷ Tamtéž. s. 299

¹⁰⁸ Státní okresní archiv Pelhřimov, fond Archiv městečka Lukavec, kronika z let 1977-1993. s. 259

¹⁰⁹ MARTÍNEK, Zdeněk et al. Lukavec v proměnách století. s. 300

¹¹⁰ Tamtéž. s. 300-301

¹¹¹ Tamtéž. s. 301

¹¹² Tamtéž. s. 302

5. Specifika spojená s výstavbou a rozvojem Základní školy

Lukavec

Přechod do nového milénia se nesl v Lukavci ve znamení zvyšování prestiže školství. Lukavečtí žáci, kteří byli doposud rozděleni do dvou školních budov, rozmístěných po Lukavci, se mohli těšit na nově vybudovaný moderní komplex školních objektů. Potřeba zrealizovat tyto stavební plány vznikla ještě před rokem 2000. Na sestavení plánu se podílelo mnoho odborníků z různých koutů České republiky. Projekt byl uskutečněn a tento moderní komplex funguje již 22 let. Jedná se o velmi multifunkční budovu, která slouží nejen dětem školou povinným, ale i různým sportovním a kulturním spolkům.

5.1. Stavba moderní školní budovy

O výstavbě nové školy se začalo jednat již v roce 1998. V této době navštívil dosavadní základní školu senátor Milan Štěch a poslanec Miroslav Kalousek, kteří vyjádřili tehdejší ředitelce, Heleně Dalíkové, podporu ve věci přístavby nové školní budovy. Na jednání školních pracovníků vedla paní ředitelka diskusi i s Eduardem Zemanem, tehdejším ministrem školství, a Petrem Keslem, ředitelem školského úřadu, o problémech spojených s touto výstavbou. Stavební projekt vypracovala firma z Českých Budějovic Ateliéry A1. Generálním zhotovitelem se stal pražský Metrostav, a. s. a její dceřiná společnost STATUS Humpolec provedla veškeré stavební práce. Na konci listopadu 1999 došlo k zahájení přístavby. V červnu roku 2000 se konal konkurz na ředitele školy v Lukavci. Přihlášení byli pouze 2 kandidáti, a to tehdejší ředitelka Helena Dalíková a místní učitel Petr Musil. Díky podpoře obecní rady v Lukavci byl do funkce nového ředitele školy jmenován pan Petr Musil, který na této pozici působil do roku 2018. Celkové stavební náklady na stavbu školy činily 78 989 295 milionů korun.¹¹³ Slavnostní otevření nového komplexu školních budov proběhlo na počátku školního roku 2001/2002.

Obecní kronika k této události píše: „*Slavnostní otevření nové Základní školy v Lukavci dne 31. srpna 2001 mělo opravdu důstojný průběh, hodný velikosti rozsahu a významu této události. Po úvodním slově místostarosty obce Františka Kocoura následoval projev starosty obce Ing. Pavla Kubece, v jehož úvodu citoval slova básníka Antonína Sovy, která nám vlastnoručně napsal do školní kroniky*“. Jedná se o již výše zmiňovaná

¹¹³ MARTÍNEK, Zdeněk et al. Lukavec v proměnách století. s. 302,303

slova z roku 1924. Poté následovalo poděkování všem, kteří se na výstavbě podíleli a následně na to byla přestřižena páska senátorem Milanem Štěchem a starostou obce Pavlem Kubecem. 1. září se konal den otevřených dveří pro širokou veřejnost a od pondělí 3. září zahájila škola provoz.¹¹⁴ Provoz pokračuje od roku 2001 až do dnes.

5.2. Demolice historické školní budovy

Historická školní budova na náměstí neměla po otevření nové školní budovy využití, a tak zde chátrala dalších 17 let. Po celé roky se hledalo řešení, jak tento objekt dále využít. V roce 2015 vznikly 2 nápady, jak s objektem naložit. První z nich navrhoval rekonstrukci budovy pro účely zřízení zdravotnického centra pro seniory. Tento plán však realizován nebyl, a to z důvodu vysokých nákladů na přestavbu. Orientační vyčíslení nákladů bylo stanoveno na 45 miliónů korun. Dalším nápadem byla demolice původní školy a následná výstavba polyfunkční budovy. Nová budova by byla rozdělena do dvou křídel. V prvním křídle budovy by sídlilo zdravotnické středisko se dvěma ambulancemi a ve druhém křídle by byla vybudována knihovna a klubová místnost. Ani tento návrh nebyl realizován, a to opět z finančních důvodů. Celkové náklady na výstavbu byly vyčísleny na 20 miliónů korun.¹¹⁵ Další realizovatelné návrhy již nevznikly, proto došlo v roce 2017 k její celkové demolici (stav školní budovy před demolicí viz obrázek č. 22).

V lednu roku 2017 začaly na bývalé budově základní školy demoliční práce. Práce provedla firma STATUS stavební a. s., která z pěti oslovených firem podala nejnižší nabídkovou cenu ve výši 1 897 370 korun.¹¹⁶

Aktuálně je prostor po historické školní budově zatravněn a v nejbližší době se s výstavbou žádného objektu na tomto místě nepočítá. Aktuální pohled na prostor, na kterém stála historická školní budova viz obrázek č. 23.

6. Současné výzvy do budoucna, perspektivy základního školství v malé obci

Základní škola a Mateřská škola Lukavec je školou sdružující základní a mateřskou školu, školní družinu a školní jídelnu. Jejím zřizovatelem je Městys Lukavec. Jedná se o školu rodinného typu, kde se vzhledem k nízkému počtu žáků znají všichni žáci

¹¹⁴ Státní okresní archiv Pelhřimov, fond Archiv městečka Lukavec kronika z let 1994-2012. s. 181,182

¹¹⁵ Lukavecký zpravodaj. Lukavec: ÚM Lukavec, 2020, roč. 39, č. 11. s. 1

¹¹⁶ Lukavecký zpravodaj. Lukavec: ÚM Lukavec, 2017, roč. 36, č. 1. s. 1

i učitelé navzájem. V současné době navštěvuje školu 103 žáků, které vyučuje 11 pedagogů. Škola zaměstnává 4 asistenty pedagoga. Výuka probíhá v moderní budově školy, která je jednou z nejmodernějších školních budov v Kraji Vysočina. Škola je situována v těsné blízkosti zámeckého parku a dětského hřiště. V budově se nachází 9 kmenových učeben, odborné učebny přírodopisu, chemie, fyziky, hudební a výtvarné výchovy, dále jedna jazyková učebna, dvě počítačové učebny, kuchyňka a dílna. Dále jsou zde k dispozici prostorné kabinety, tělocvična, školní hřiště či skleník. Součástí budovy jsou i 2 místnosti školní družiny, školní kuchyně a školní jídelna. Pro venkovní výuku je využíváno školní atrium. Veškeré učebny jsou vybaveny moderními pomůckami a interaktivními tabulemi.¹¹⁷ Fotografie moderní školní budovy viz obrázky č. 24 a 25.

Základní škola poskytuje svým žákům finanční výhody. Každému žákovi, který nastoupí do 1. třídy, je založen otevřený účet s částkou 18 000 korun. Z tohoto účtu může čerpat finanční prostředky například na kurzy plavání, zájmové kroužky, divadelní představení nebo projektové dny pořádané školou. Nově jsou k dispozici školní autobusy, které zajišťují dopravu žáků z okolních vesnic. Po celou dobu školní docházky jsou náklady na cestovné hrazeny z finančních prostředků školy.¹¹⁸

Velký důraz je v lukavecké základní škole dáván na rozvoj jazykových kompetencí. Škola nabízí rozšířenou nabídku anglického a německého jazyka. Ve školním roce 2021/2022 je škola součástí projektu Erasmus +, který je zaměřen na prohlubování odborných znalostí pedagogického sboru právě v oblasti jazykových kompetencí, mezinárodní spolupráce nebo využívání venkovních aktivit při učení. Projekt se věnuje i zahrnutí otázek životního prostředí a evropských hodnot do výuky na základních školách. Dalším projektem je doučování žáků škol, které je financováno Evropskou unií v rámci projektu Next Generation EU.¹¹⁹

Dále je lukavecká škola součástí projektu Obědy pro děti, jehož cílem je zajistit žákům teplý oběd ze školní jídelny. Pomoc je poskytována těm žákům, jejichž rodiče se

¹¹⁷ Základní a Mateřská škola Lukavec [online]. Lukavec: Just4web [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <https://www.zslukavec.cz/>

¹¹⁸ Tamtéž.

¹¹⁹ Tamtéž.

potýkají s dlouhodobými finančními problémy, a z toho důvodu nemají dostatek finančních prostředků na zaplacení školních obědů.¹²⁰

Dalším projektem, který je spolufinancovaný z prostředků Evropské unie, je projekt Šablony III., díky kterému škola získala v aktuálním školním roce školního asistenta. Projekty Přírodní vědy a polytechnika na základní škole v Lukavci a Vybavení odborných učeben na základní škole v Lukavci, přispějí ke zvýšení kvality vzdělávání nákupem nového vybavení a pomůcek do odborných učeben.¹²¹

Projekt Učíme se ze života pro život, jehož trvání je plánováno až do konce roku 2023, je projektem pod záštitou Evropské unie a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Cílem tohoto projektu je setkávání základních a středních škol za účelem předávání vzájemných zkušeností, podpora rovných příležitostí ve vzdělávání, ve smyslu volby stylu výuky a návštěvy kariérních poradců ve školách.¹²²

Základní škola nabízí pestrou škálu zájmových kroužků pro děti. Lukavečtí žáci si mohou v aktuálním školním roce vybrat z nabídky kroužků: výtvarný kroužek, dramatický kroužek, sborový zpěv, florbal, náboženství, tvořivé ručičky a tvoření pomocí 3D tiskárny.¹²³

Škola pro své žáky pravidelně pořádá projektové dny v přírodě. Jedním z takových projektů je projekt s názvem Dobrých přátel není nikdy dost, který je určen žákům 8. tříd z Lukavce, Pacova a Načeradce. Na začátku školního roku jezdí žáci druhého stupně na několikadenní pobyt na základnu Hutě, kde probíhá takzvaná „škola v přírodě“. Mladší žáci se účastní během školního roku plaveckého výcviku, starší žáci výcviku lyžařského. Oblíbené jsou zájezdy do zahraničí, a to do Paříže a do Londýna. Škola se každoročně zapojuje do akce Čistá Vysočina, při které zbavuje okolí Lukavce odpadků. Lukavecký pěvecký sbor pořádá během školního roku několik koncertů pro širokou veřejnost a dramatický kroužek vystupuje na jaře s představením, které během

¹²⁰ Základní a Mateřská škola Lukavec [online]. Lukavec: Just4web [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <https://www.zslukavec.cz/>

¹²¹ Tamtéž.

¹²² Tamtéž.

¹²³ Tamtéž.

školního roku členové kroužku nacvičili. K lukavecké škole neodmyslitelně patří slavnostní předtančení žáků 9. třídy a žáků 1. stupně na rodičovském plese.¹²⁴

Pedagogická sbor pro své žáky připravuje různé soutěže. Každoročně se v letních měsících koná v prostorách školního hřiště lehkooatletická olympiáda nebo dopravní soutěž mladých cyklistů. Výherci školních kol postupují do okresních a krajských kol, kde lukaveckou školu reprezentují. V lukavecké škole se soutěží i v oblasti recitace, cizích jazyků nebo výtvarného umění. Základní škola v Lukavci se každoročně zapojuje do mezinárodní výtvarné soutěže Piccoli Artisti del Natale, ve které jsou lukavečtí žáci každoročně oceňováni.¹²⁵

Po vyučování je žákům k dispozici školní družina. Pro žáky jsou připravovány zábavné programy, jako je například každoroční drakiáda, opékání špekáčků, vánoční dílny s rodiči, soutěže ve stolních hrách, šachový turnaj, karneval, prodloužená školní družina s návštěvou bowlingu v Pacově, Noc s Andersenem a mnoho dalšího.¹²⁶

Vzhledem k umístění školy, rodinnému zázemí a pestré škále projektů, které škola pořádá, je Základní a Mateřská škola Lukavec jednou z nejhezčí škol v celém okrese. Lukavecká škola v současné době usiluje o navýšení počtu učitelů, kterých je obecně v českém školství nedostatek.¹²⁷

¹²⁴ Základní a Mateřská škola Lukavec [online]. Lukavec: Just4web [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <https://www.zslukavec.cz/>

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ Tamtéž.

¹²⁷ Informace o současné podobě lukaveckého školství byly doplněny o fakta, vyplývající z rozhovoru s ředitelkou ZŠ a MŠ Lukavec, Mgr. Lenkou Povondrovou.

Závěr

Cílem této práce bylo podat ucelený přehled o historii základního vzdělávání v Lukavci a jednotlivé etapy jejího vývoje zařadit do širších historických souvislostí. Úvodem byla představena historie obce Lukavec a etymologie jejího názvu. První zmínka o Lukavci se datuje do 13. století, kdy obec nesla ještě svůj původní název Brankovice. Současně byla představena postava básníka Antonína Sovy, který v Lukavci prožil své dětství a kam se v dospělosti rád vracel. V další části práce byla popsána historie školství na našem území od počátků vzdělanosti do roku 1774, kdy byla zavedena povinná školní docházka. I když se zmínky o tehdejší první škole při farnosti datují již do druhé poloviny 17. století, nepřerušená historická linie základního vzdělávání začíná dva roky po zavedení školní docházky, tedy v roce 1776.

V 19. století byla jednotřídní škola rozšiřována o další třídy a došlo k ustanovení funkce pomocného učitele. Dosavadní dřevěná školní budova byla v polovině století zbourána a nahrazena novou školní budovou z kamene a cihel. V této době přichází do Lukavce rodina Sovových. Jan Sova, otec básníka Antonína Sovy, byl ustanoven novým učitelem a zasloužil se v Lukavci o kulturní rozmach, především díky založení Čtenářské besedy. Kapitola poukazuje i na vysoký počet žáků, kteří lukaveckou školu navštěvovali.

Ve 20. století došlo k platové reformě učitelů, kteří byli rozděleni do 4 tříd podle typu dosaženého vzdělání a typu škol, ve kterých působili. Nejlépe placený učitel si mohl na počátku 20. století vydělat 2 640 korun ročně, když k platu samotnému připočteme i aktivní přídavky, které byly vypláceny na základě lokality, ve které zrovna učitel působil. Nejhuře placení byli zatímní učitelé, kterým bylo vypláceno 900 korun ročně. Dále kapitola pojednává o zřízení tzv. polévkových ústavů, úloze učitelů a stavu žáků během první světové války. K této události je zaznamenána výpověď pamětníka Vojtěcha Půlpitla. Po vzniku samostatného Československa vznikla v Lukavci vedle obecné školy škola občanská a vešel v platnost malý školský zákon, který pozměnil učební osnovy. Ještě před druhou světovou válkou došlo k výstavbě nové školní budovy.

Události druhé světové války se dotkly i organizace škol. Občanská škola byla přejmenována na školu hlavní a byl navýšen počet tříd. Školu během války obsadil oddíl německé armády SS, a proto muselo být vyučováno v místním hostinci. Lukavečtí

žáci židovského vyznání byli transportováni do vyhlazovacích táboru Osvětim a Březinka a někteří učitelé vyslýcháni gestapem. Lukavec osvobodila Rudá armáda 9. května 1945.

Po roce 1948 dochází k dalším změnám v organizaci školství. Vzhledem k nedostatku tříd jsou žáci vyučováni v různých prostorách po celém Lukavci, a dokonce i v nedalekém Čáslavku. Vyučováno bylo například v biografu, knihovně, tělocvičně či v zemědělském ústavu. V Lukavci byla v 50. a 60. letech 20. století vybudována školní jídelna, zemědělská učňovská škola a zvláštní škola internátní. Došlo rovněž na rekonstrukci stávající školní budovy z roku 1935. V rámci zvelebovací akce Z byl roku 1988 vystavěn nový pavilon pro žáky prvního stupně, ke kterému byl v roce 2000 přistavěn komplex dalších školních budov, ve kterých probíhá výuka do současnosti.

V roce 2017 došlo k demolici původní historické budovy z roku 1846, která byla odstraněna z důvodu jejího chátrajícího stavu. Demolice rozdělila obyvatele Lukavce na dvě skupiny. Na ty, kteří s demolicí souhlasili a na ty, kteří ji nesli s těžkým srdcem. V současné době má Lukavec jednu z nejmodernějších základních škol v Kraji Vysočina, která je zapojena do různých projektů, podporovaných Evropskou unií a která pořádá pro své žáky všemožné kulturní, vzdělávací a sportovní akce.

Při psaní své bakalářské práce jsem čerpala především z archivních pramenů. Opírala jsem se zejména o heuristickou metodu a o metodu komparativní analýzy. Poznatky získané z kronik jsem se snažila obohatit o vzpomínky pamětníků a doplnit o sérii dochovaných fotografií.

Seznam literatury

PRAMENY

Státní okresní archiv Pelhřimov (SOkA), fond Archiv městečka Lukavec, č. přír. 37/2017, poř. č. 1, kniha č. 1. (kronika z let 1836-1967).

Státní okresní archiv Pelhřimov (SOkA), fond Archiv městečka Lukavec (kronika z let 1968-1976).

Státní okresní archiv Pelhřimov (SOkA), fond Archiv městečka Lukavec (kronika z let 1977-1993).

Státní okresní archiv Pelhřimov (SOkA), fond Archiv městečka Lukavec (kronika z let 1994-2012).

Státní okresní archiv Pelhřimov (SOkA), Základní škola Lukavec, kniha č. 1. (kronika z let 1844-1907).

Státní okresní archiv Pelhřimov (SOkA), Základní škola Lukavec, kniha č. 2. (kronika z let 1879-1917).

Státní okresní archiv Pelhřimov (SOkA), Základní škola Lukavec, kniha č. 3 (kronika z let 1917-1923, 1948-1951).

Státní okresní archiv Pelhřimov (SOkA), Základní škola Lukavec, č. přír. 5/2020, poř. č. 1., kniha č. 1 (kronika z let 1920-1940).

Státní okresní archiv Pelhřimov (SOkA), Základní škola Lukavec, č. přír. 5/2020, poř. č. 2, kniha č. 2 (kronika z let 1940-1980).

LITERATURA

ČAPKA, František. *Dějiny zemí Koruny české v datech*. 3., opr. a dopl. vyd. Praha: Libri, 1999. 1001 s. ISBN 80-7277-000-4.

ČORNEJOVÁ, Ivana et al. *Velké dějiny zemí Koruny české. Tematická řada, Školství a vzdělanost*. Vydání první. Praha: Paseka, 2020. 722 stran, 24 nečíslovaných stran obrazových příloh. ISBN 978-80-7432-985-2.

KASPER, Tomáš a KASPEROVÁ, Dana. *Dějiny pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. 224 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-2429-4.

Lukavecký zpravodaj. Lukavec: ÚM Lukavec, 2017, roč. 36, č. 1.

Lukavecký zpravodaj. Lukavec: ÚM Lukavec, 2020, roč. 39, č. 11.

MARTÍNEK, Zdeněk et al. *Lukavec v proměnách století*. 1. vyd. Pelhřimov: Vydavatelství 999, 2002. 340 s. ISBN 80-86391-06-X.

SOMR, Miroslav a kol. *Dějiny školství a pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 359 s. Učebnice pro vysoké školy.

SOVA, Antonín. *Z mého kraje*. Druhé vydání. Vydání připravil a předmluvu napsal Ladislav Stehlík. Havlíčkův Brod: Krajské nakladatelství, 1957, 77 s. Vysočina, svazek první.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

HALÍŘOVÁ, Martina. Škola a sociální pomoc ve druhé polovině 19. století. *Historia scholastica* [online]. 2020, 2020(2), 55 [cit. 2022-03-21]. ISSN 2336-680X. Dostupné z:

<https://dspace.tul.cz/bitstream/handle/15240/159690/%C5%A0kola%20a%20soci%C3%A1ln%C3%AD%20pomoc%20ve%20druh%C3%A9%20polovin%C4%9B%2019.%20stolet%C3%AD.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

HOWARD, Michael. *The First World War: a very short introduction* [online]. Oxford: Oxford University Press, 2007, 154 s. [cit. 2022-03-21]. ISBN 9780199205592. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/natl-ebooks/detail.action?docID=415878>

KRMELA, Jan. *Školství v Čechách a na Moravě v době okupace hitlerovským Německem* [online]. Olomouc, 2012, 49 s. [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: https://theses.cz/id/nox3ic/kolstv_v_echch_a_na_Morav_v_dob_okupace_hitlerovskm_Nmeck.pdf. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav pedagogiky a sociálních studií.

KŘÍŽEK, Jurij. *Vznik Československa* [online]. Praha: Svoboda, 1978, 117 s. [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:48483380-b40e-11e3-b833-005056827e52?page=uuid:8bb3f120-bc53-11e3-87a3-001018b5eb5c>

Městys Lukavec [online]. Lukavec: Webhouse, 2010 [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: <https://www.lukavec.cz/>

POSPÍŠILOVÁ, Denisa Isabella. *František Ferdinand d'Este na Konopišti. Rozložení moci, bohatství, vznešenosti, rodiny a srdce*. [online]. Praha, 2015, 137 s. [cit. 2022-03-21]. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/62735/BPTX_2013_2_11260_0_348983_0_149331.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze.

RAŠ, Jakub. Život Antonína Sovy. *Antonín Sova* [online]. Pacov: Městské muzeum Antonína Sovy, 2014 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: <http://www.antoninsova.cz/zivot/>

SECOND MILITARY SURVEY, AUSTRIAN STATE ARCHIVE, DATOVÝ PODKLAD MŽP ČR, LABORATOŘ GEOINFORMATIKY UJEP. *Lukavec v 19. století* [online]. In: <https://mapy.cz>

Základní a Mateřská škola Lukavec [online]. Lukavec: Just4web [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <https://www.zslukavec.cz/>

ŽENOŽIČKA, Jiří. *České školství pod vlivem válečných událostí 20. století (mikroanalýza dopadu válečných událostí na školy na Bouzovsku)* [online]. Olomouc, 2019, 162 s. [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/kzqfos/33620686>. Rigorózní práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav pedagogiky a sociálních studií.

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Lukavec v 19. století	42
Obrázek 2 - Lukavecký Hřibek.....	42
Obrázek 3 - Tablo lukavecké čtenářské besedy	43
Obrázek 4 - Lukavecká škola v roce 1924.....	44
Obrázek 5 - Žáci obecné školy v roce 1924.....	44
Obrázek 6 - Žáci občanské školy v roce 1924	45
Obrázek 7 - Lukavecká škola ve 20. letech 20. století	45
Obrázek 8 - Pohled na budovu lukavecké školy ve 20. letech 20. století.....	46
Obrázek 9 - Přání Antonína Sovy Lukavci z roku 1924	46
Obrázek 10 - Lukavecká škola po přestavbě, rok 1936.....	47
Obrázek 11 - Nejmladší lukavečtí žáci ve školním roce 1935/1936	47
Obrázek 12 - Lukavečtí žáci 2. třídy ve školním roce 1935/1936.....	48
Obrázek 13 - Lukavečtí žáci 3. třídy ve školním roce 1935/1936.....	48
Obrázek 14 - Lukavečtí žáci 1. A ročníku ve školním roce 1935/1936	49
Obrázek 15 - Lukavečtí žáci 1. B ročníku ve školním roce 1935/1936.....	49
Obrázek 16 - Nejstarší lukavečtí žáci ve školním roce 1935/1936.....	50
Obrázek 17 - Vojáci Rudé armády v Lukavci roku 1945	50
Obrázek 18 - Tablo JUK střední školy v Lukavci, školní rok 1948/1949	51
Obrázek 19 - Fotografie ze stavby školní jídelny v 60. letech.....	51
Obrázek 20 - Nová budova školní jídelny, rok 1966	52
Obrázek 21 - Interiér nové školní jídelny, rok 1966.....	52
Obrázek 22 - Historická školní budova před demolicí v roce 2017	53
Obrázek 23 - Současná podoba prostranství, na kterém stála historická školní budova	53
Obrázek 24 - Moderní budova ZŠ Lukavec.....	54
Obrázek 25 - Pohled na školní budovu od zámeckého parku	54

Obrázek 1 - Lukavec v 19. století

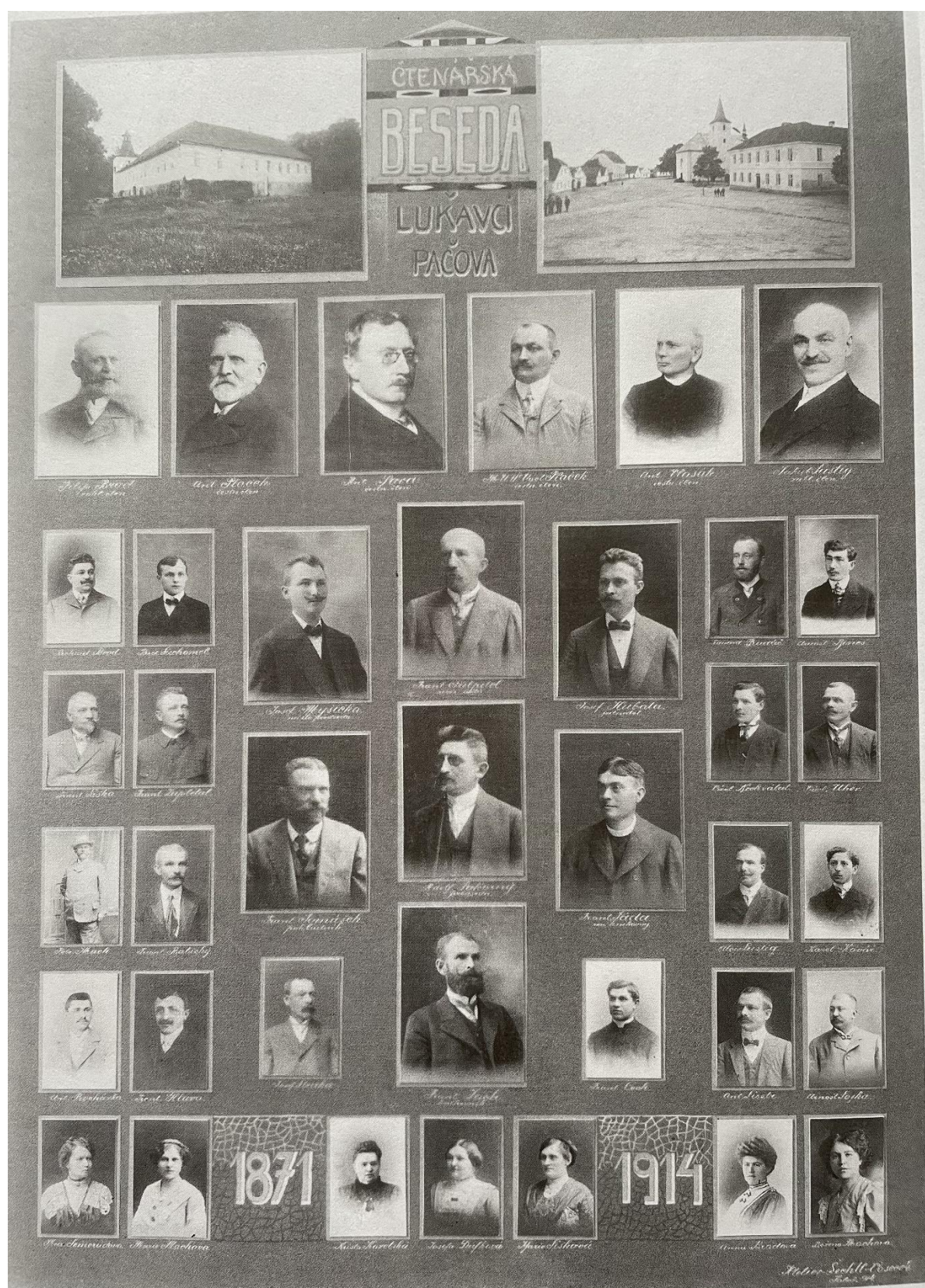
Zdroj: Second Military Survey, Austrian State Archive In: www.mapy.cz

Obrázek 2 - Lukavecký Hříbek

Zdroj: Vlastní foto

Obrázek 3 - Tablo lukavecké čtenářské besedy

Zdroj: Zdeněk Martínek et al. – Lukavec v proměnách století

Obrázek 4 - Lukavecká škola v roce 1924

Zdroj: Školní kronika z let 1920-1940

Obrázek 5 - Žáci obecné školy v roce 1924

Zdroj: Školní kronika z let 1920-1940

Obrázek 6 - Žáci občanské školy v roce 1924

Zdroj: Školní kronika z let 1920-1940

Obrázek 7 - Lukavecká škola ve 20. letech 20. století

Zdroj: Soukromý archiv pana Jaroslava Kuby

Obrázek 8 - Pohled na budovu lukavecké školy ve 20. letech 20. století

Zdroj: Soukromý archiv pana Jaroslava Kuby

Obrázek 9 - Přání Antonína Sovy Lukavci z roku 1924

Přeji Lukavci, v němž jsem prožil své nejdražší mládí,
aby při těžkých životních podmínkách obětavě nikdy nepřihlížel
reignorance k věci pokroku a kultury.
Vždyť je Lukavci nejvyšší třeba, aby byl spojen lepším dopravním
prostorům se světem a především je na čase, aby šťastně
vyřešil staré staré obecní a občanské školy. Jen na brzdě
mládeži bude spocívat lepší osud Lukavce.
Vždy na Lukavce věrně vzpomínající
V Lukavci dne 31. VIII. 1924. J. Antonín Sova.

Zdroj: Obecní kronika z let 1836-1967

Obrázek 10 - Lukavecká škola po přestavbě, rok 1936

Zdroj: Školní kronika z let 1920-1940

Obrázek 11 - Nejmladší lukavečtí žáci ve školním roce 1935/1936

Zdroj: Archiv ZŠ a MŠ Lukavec

Obrázek 12 - Lukavečtí žáci 2. třídy ve školním roce 1935/1936

Zdroj: Archiv ZŠ a MŠ Lukavec

Obrázek 13 - Lukavečtí žáci 3. třídy ve školním roce 1935/1936

Zdroj: Archiv ZŠ a MŠ Lukavec

Obrázek 14 - Lukavečtí žáci I. A ročníku ve školním roce 1935/1936

Zdroj: Archiv ZŠ a MŠ Lukavec

Obrázek 15 - Lukavečtí žáci I. B ročníku ve školním roce 1935/1936

Zdroj: Archiv ZŠ a MŠ Lukavec

Obrázek 16 - Nejstarší lukavečtí žáci ve školním roce 1935/1936

Zdroj: Archiv ZŠ a MŠ Lukavec

Obrázek 17 - Vojáci Rudé armády v Lukavci roku 1945

Zdroj: Zdeněk Martínek et al. – Lukavec v proměnách století

Obrázek 18 - Tablo JUK střední školy v Lukavci, školní rok 1948/1949

Zdroj: Archiv ZŠ a MŠ Lukavec

Obrázek 19 - Fotografie ze stavby školní jídelny v 60. letech

Zdroj: Zdeněk Martínek et al. – Lukavec v proměnách století

Obrázek 20 - Nová budova školní jídelny, rok 1966

Zdroj: Obecní kronika z let 1836-1967

Obrázek 21 - Interiér nové školní jídelny, rok 1966

Zdroj: Obecní kronika z let 1836-1967

Obrázek 22 - Historická školní budova před demolicí v roce 2017

Zdroj: Soukromý archiv pana Jaroslava Kuby

Obrázek 23 - Současná podoba prostranství, na kterém stála historická školní budova

Zdroj: Vlastní foto

Obrázek 24 - Moderní budova ZŠ Lukavec

Zdroj: Vlastní foto

Obrázek 25 - Pohled na školní budovu od zámeckého parku

Zdroj: Vlastní foto